

UZASADNIENIE*

do projektu ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze

UWAGI OGÓLNE

W gospodarce rynkowej opartej na zasadzie wolnej konkurencji i swobodzie podejmowania działalności gospodarczej niepowodzenia przedsiębiorców prowadzące do ich niewypłacalności są zjawiskiem normalnym. Oczywiście w wielu przypadkach niewypłacalność przedsiębiorcy jest następstwem jego nadmiernie ryzykownego zachowania, a bywa, że dochodzi do niewypłacalności zamierzonej, motywowanej złym zamiarem.

W krajach rozwiniętej gospodarki rynkowej stale niepowodzenia gospodarcze i dynamizm uczestników obrotu gospodarczego powodują, że znaczna część przedsiębiorców likwiduje swoje przedsiębiorstwa albo znika z rynku na skutek upadłości, a jednocześnie powstają nowe przedsięwzięcia gospodarcze wchodzące na rynek, tworzące nowe miejsca pracy i produkt kierowany do nabywcy. Instrumenty regulujące postępowanie wobec przedsiębiorców, którzy stali się niewypłacalni albo takich, których kondycja gwałtownie się pogarsza i grozi nieuchronną niewypłacalnością służą gwarancjom maksymalnego zabezpieczenia interesów kontrahentów na rynku gospodarczym, a także utrzymaniu substancji majątkowej, miejsc pracy oraz zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw należących do niewypłacalnych przedsiębiorców.

W Stanach Zjednoczonych liczba upadających małych i średnich przedsiębiorców sięga kilkunastu procent ich ogólnej ilości. Podobnie na rynkach europejskich ilości te są znaczne. Taka trwała sytuacja gospodarcza wymaga nowoczesnych instrumentów prawnych regulujących sprawne i efektywne postępowanie naprawcze, układowe i upadłościowe. Nowoczesne rozwiązania, których celem jest z jednej strony zagwarantowanie wierzycielom niewypłacalnego przedsiębiorcy zaspokojenie w maksymalnym zakresie ich wierzytelności, zaś z drugiej strony, jak tylko jest to możliwe, zachowanie zdolności produkcyjnych i zdolności udziału w konkurencji rynkowej są stosowane powszechnie. Przykładem mogą być regulacje francuskie, niemieckie czy amerykańskie, które odchodzą od konstrukcji z początku ubiegłego stulecia i preferują w pierwszym rzędzie stwarzanie możliwości działań naprawczych z udziałem wierzycieli i pod nadzorem sądu gospodarczego.

Również w Polsce obserwowana jest tendencja korzystania ze ścieżki postępowania upadłościowego i układowego. Corocznie zwiększa się liczba wpływających spraw z tego zakresu do sądów gospodarczych o około 50% w stosunku do roku poprzedniego. W 2001 r. do sądów wpłynęło ponad 6100 wniosków o ogłoszenie upadłości. Mając na uwadze

* Wykaz skrótów

Dz. U. – Dziennik Ustaw

k.c. - kodeks cywilny

k.p.c. - kodeks postępowania cywilnego

KRS - Krajowy Rejestr Sądowy

k. s. h. – kodeks spółek handlowych

M.P. – Monitor Polski

nowela z 31.07.1997 r. - ustawa z dnia 31.07.1997 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. - Prawo upadłościowe i niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 117 poz. 751)

pr.up. - rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. - Prawo upadłościowe - Dz.U. 1991 r. nr 118 poz. 512 ze zm. według stanu na 20.01.2001 r.

pr.ukł. - rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. - Prawo o postępowaniu układowym - Dz.U. nr 93 poz. 836 z późn. zm. - według stanu na 20.01.2001 r.

RM – Rada Ministrów

u. KRS – ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 roku o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121 poz. 769 z późn. zmianami według stanu na 20 stycznia 2001 roku)

Artykuły bez oznaczenia oznaczają przepisy projektu.

stosunkowo długi czas postępowań sądowych po ogłoszeniu upadłości ta dziedzina jurysdykcji sądowej staje się coraz bardziej istotną częścią działania sądów gospodarczych. Nawet bez zmian w prawie upadłościowym i układowym prognozy systematycznego wzrostu liczby spraw upadłościowych są uprawnione, a dane z rozwiniętych krajów gospodarki wolnorynkowej wskazują na możliwość przyjęcia, iż liczba upadłości będzie oscylować wokół 7 - 10% ogółu przedsiębiorców, dla których postępowanie to jest dostępne.

Uwagi ogólne o założeniach projektu

I.

Potrzeba nowej regulacji prawnej niewypłacalności przedsiębiorców

Obecnie obowiązujące prawo upadłościowe i prawo układowe pochodzą z 1934 roku. Są to prawa regulujące wyłącznie niewypłacalność przedsiębiorców. W prawie polskim nie ma natomiast regulacji dotyczącej osób nie prowadzących działalności gospodarczej, tj. tzw. upadłości konsumenckiej. Rozwiązania przyjęte w obowiązującym prawie upadłościowym i prawie układowym nie odpowiadają już potrzebom współczesnego obrotu gospodarczego. Przede wszystkim w warstwie pojęciowej (językowej) akty prawne dotyczące niewypłacalności nie są dostosowane do współczesnego polskiego systemu prawnego. Co więcej, w aktach tych używane są pojęcia z języka kupieckiego sprzed blisko 70 lat, a które obecnie są już niezrozumiałe, np. "zaprzestanie płacenia długów".

Za nową regulacją prawną niewypłacalności przedsiębiorców przemawiają jednak nie tylko względy formalno semantyczne, lecz przede wszystkim merytoryczne. Inne bowiem były założenia aksjologiczne prawa regulującego niewypłacalność w latach 30-tych XX wieku, a inne są obecnie. Dotychczasowe rozwiązania bazują na istnieniu niezależnego prawa upadłościowego oraz prawa układowego. Obydwa te działy prawa mają własne niezależne procedury.

Zgodnie z art. 1 prawa układowego postępowanie układowe jest przewidziane dla tych przedsiębiorców, którzy popadli w stan niewypłacalności wskutek wyjątkowych i niezależnych od nich okoliczności. W swym założeniu było to więc prawo, które miało zapobiegać upadłości rzetelnych przedsiębiorców. Miało więc uchronić tę kategorię dłużników przed negatywnymi konsekwencjami związanymi za skutkami upadłości. W systemie prawnym obowiązującym w Polsce w latach trzydziestych XX w. skutki te były nieporównywalnie większe i bardziej dotkliwe dla upadłego niż spotykane obecnie. Negatywne konsekwencje upadłości dotyczyły zresztą nie tylko sfery prawnej, lecz co nie mniej ważne, także stosunków osobistych i towarzyskich. Dlatego też idea oddzielnego prawa układowego w ówczesnych realiach miała swoje aksjologiczne uzasadnienie. Budowa tego prawa dostosowana też była dla tych celów. Stad też przyjęto, że otwarcie postępowania układowego wstrzymuje spłatę wierzytelności objętych układem (art. 29 pr.ukł.) i jednocześnie wyklucza możliwość ogłoszenia upadłości (art. 15 § 2 pr.ukł.). Postanowienie o otwarciu postępowania układowego nie podlega też zaskarżeniu przez wierzycieli (art. 24 § 3 pr.ukł.).

Przy tym rozwiązaniu wierzyciele ponoszą negatywne konsekwencje niewypłacalności dłużnika. Jednocześnie wierzyciele pozbawieni zostają możliwości wpływu na wszczęcie postępowania układowego. Nie mogą bowiem zaskarżyć nawet błędnego orzeczenia o otwarciu postępowania układowego. Rozwiązanie to spełniało swoje cele w ustabilizowanym społeczeństwie, w którym jak już wspomniano, ogłoszenie upadłości pociągało za sobą nie tylko szereg negatywnych konsekwencji prawnych łącznie z odpowiedzialnością karną upadłego, lecz także i powszechne potępienie moralne łącznie z ostracyzmem towarzyskim.

Obecnie jednak rozwiązanie to jest mało przydatne, jeżeli nie wręcz szkodliwe. Przede wszystkim jest nadużywane przez nieuczciwych dłużników ze szkodą dla wierzycieli. Mała liczba wykonanych układów jest najlepszym tego dowodem. Co więcej,

w obecnym stanie transformacji upadłość nie spotyka się ze społecznym potępieniem. Brak jest więc obecnie w społeczeństwie polskim presji moralnej, która by powstrzymywała nieuczciwych dłużników przed takimi działaniami. W obecnej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej utrzymywanie więc oddzielnego prawa układowego nie ma już żadnego racjonalnego uzasadnienia.

Drugim zasadniczym mankamentem obecnego uregulowania jest sam sposób zaspokojenia wierzycieli niewypłacalnego dłużnika, będącego przedsiębiorcą, w razie ogłoszenia jego upadłości. Prawo upadłościowe przewiduje, że zaspokojenie to następuje w zasadzie poprzez likwidację majątku dłużnika i podział uzyskanych stąd środków (art. 112, 203 in. pr.up.).

Od tej zasady pr.up. także przewiduje wyjątki. Możliwe jest prowadzenie przedsiębiorstwa upadłego i w konsekwencji zaspokojenie wierzycieli z dochodów uzyskanych przez to przedsiębiorstwo. Istnieje także możliwość zawarcia układu w postępowaniu upadłościowym (art. 171 i nast. pr.up.). Możliwości te są jednak bardzo ograniczone. Układ bowiem może dotyczyć tylko niektórych wierzycieli tzw. wierzycieli nieuprzywilejowanych (art. 171 pr.up.). Zaś prowadzenie przedsiębiorstwa upadłego unormowano w sposób szczątkowy.

Tymczasem, co należy podkreślić, zaspokojenie wierzycieli w drodze likwidacji majątku upadłego nie zawsze jest korzystne. Z ekonomicznego, a także społecznego punktu widzenia, niejednokrotnie korzystniejsze jest zaspokojenie wierzycieli z dochodu uzyskiwanego przez zarząd przymusowy przedsiębiorstwa upadłego lub przez układ.

Należy również zwrócić uwagę, że i prawo układowe - które według założeń powinno zapobiegać upadłości dłużników, którzy stali się niewypłacalni na skutek niezależnych od nich okoliczności - przewiduje możliwość zawarcia układu w bardzo ograniczonym zakresie (art. 20 pr.ukł.). Ponadto, co nie jest bez znaczenia, układ nie obejmuje wszystkich należności. Układem nie mogą być objęte podatki i inne daniny publiczne, a także wierzytelności zabezpieczone zastawem i hipoteką (art. 4 pr.ukł.).

Obecne rozwiązania nie sprzyjają więc efektywnemu zaspokojeniu wierzycieli w razie osiągnięcia przez przedsiębiorcę stanu niewypłacalności. W małym stopniu też chronią obrót gospodarczy przed nieuczciwymi czy nieudolnymi przedsiębiorcami.

Do wymienionych wyżej zasadniczych mankamentów o charakterze strukturalnym należy zaliczyć i dalsze wynikające z wybitnie nieudanej nowelizacji prawa upadłościowego nowelą z 31.07.1997 r., co zostało już w literaturze szerzej przedstawione (por. A. Jakubecki: Zaspokojenie wierzyciela rzeczowego po ogłoszeniu upadłości dłużnika w świetle nowelizacji prawa upadłościowego. Przegląd Sądowy 1998 r. z. 1). Wszystko to sprawia, że wprowadzenie regulacji prawnych, które by zapewniły efektywne zaspokojenie wierzycieli niewypłacalnego dłużnika nie jest już możliwe w drodze dalszej nowelizacji obowiązujących obecnie pr.up. i pr.ukł. Niezbędne jest stworzenie nowego aktu prawnego.

II.

Przedmiot nowej regulacji

W gospodarce wolnorynkowej zawsze jakaś część podmiotów prowadzących działalność gospodarczą staje się niewypłacalna. Przyczyny niewypłacalności są różne. W niektórych wypadkach jest to niewątpliwie efekt przestępczej działalności osoby niewypłacalnej. Obok tego jednak przyczynami niewypłacalności są często nieudolność czy błędy w zarządzaniu. Ponadto zdarzają się także niewypłacalności, które są niezawinione, jako efekt zdarzeń niezależnych od niewypłacalnego dłużnika.

Niewypłacalność nie jest jednak tylko domeną przedsiębiorców. W naszym kręgu cywilizacyjnym znaczna część społeczeństwa żyje na kredyt. Zadłużenie gospodarstwa

domowego nie prowadzącego działalności gospodarczej bywa niejednokrotnie tak wysokie, że dłużnicy nie są w stanie go spłacić z bieżących dochodów. Niemożność spłaty takiego zadłużenia może wynikać z różnych przyczyn. W tym również z przyczyn od dłużnika niezależnych, takich jak utrata pracy czy pogorszenie stanu zdrowia uniemożliwiający efektywną pracę. Każda taka niewypłacalność osób fizycznych rodzi negatywne konsekwencje nie tylko dla dłużnika. Dlatego też w wielu współczesnych systemach prawnych, np. USA, Japonii, Niemiec, wprowadzono rozwiązania regulujące nie tylko niewypłacalność przedsiębiorców, lecz także osób nie prowadzących działalności gospodarczej. Jest to tzw. "upadłość konsumencka", która w istocie polega na oddłużeniu nadmiernie zadłużonych konsumentów. Wprowadzenie takich rozwiązań prawnych uzasadnia się tym, iż osoba nadmiernie zadłużona, która nie może w legalny sposób spłacić swych długów, nie jest zainteresowana wydajną pracą. Najczęściej podejmuje działalność w tzw. szarej strefie gospodarczej, jeżeli nie wręcz kryminalnej strefie. Przyczynia się to do rozwoju patologii społecznej. Oddłużenie umożliwia takiemu konsumentowi prowadzenie normalnego życia, co ze społecznego punktu widzenia jest korzystne. Tych argumentów nie można nie brać pod uwagę. W pracach nad projektem prawa upadłościowego i naprawczego rozważano również potrzeby i możliwość wprowadzenia upadłości konsumenckiej w Polsce. Ostatecznie jednak od tego odstąpiono.

Zrezygnowano z regulacji prawnej dotyczącej upadłości konsumenckiej przede wszystkim z powodu obecnej niewydolności polskiego sądownictwa. Doświadczenie państw, które wprowadziły tzw. upadłość konsumencką wskazuje, że liczba tych spraw jest z reguły kilkadziesiąt razy większa od upadłości przedsiębiorców. Wprowadzenie upadłości konsumenckiej w Polsce niewątpliwie spowodowałoby znaczny napływ nowych spraw upadłościowych do sądu, co by stworzyło dodatkowe obciążenia sądownictwa pociągające za sobą dalsze utrudnienie jego działalności, jeżeli nie wręcz paraliż.

Należy nadto zwrócić uwagę, że stopień zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce nie jest tak duży jak w tych krajach, w których upadłość konsumencką wprowadzono. Obecnie więc jeszcze nie zachodzi pilna potrzeba wprowadzenia upadłości konsumenckiej. Należy jednak zdać sobie sprawę, iż w związku z zauważalnymi zmianami w sposobie konsumpcji społeczeństwa polskiego i systematycznym wzrostem zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce, w przyszłości niewątpliwie powstanie społeczna potrzeba unormowania w Polsce upadłości konsumenckiej. Obecnie jednak, taka potrzeba jeszcze nie zachodzi. Dlatego też, biorąc pod uwagę wspomniane wyżej okoliczności, ograniczono zakres projektu prawa upadłościowego i naprawczego do regulacji skutków niewypłacalności samych przedsiębiorców.

Przedmiotem regulacji niniejszego projektu jest natomiast upadłość banków i instytucji kredytowych oraz zakładów ubezpieczeń i podmiotów emitujących obligacje.

III.

Cel (funkcja) projektowanego prawa upadłościowego

1. W poszczególnych systemach prawnych istnieje bardzo duże zróżnicowanie prawnej regulacji niewypłacalności. Różnice występują nie tylko co do zakresu podmiotowego stosowania ustaw regulujących niewypłacalność (a więc to, co w prawie polskim jest obecnie przedmiotem regulacji prawa upadłościowego i prawa układowego), lecz także i sposobu tej regulacji. W konsekwencji, w poszczególnych systemach prawnych stawia się tej gałęzi prawa różne cele. Tworząc nowy projekt prawa upadłościowego i naprawczego przyjęto, że winno ono spełniać trzy zasadnicze cele (funkcje):

a/ zaspokojenie wierzycieli niewypłacalnego dłużnika (funkcja windykacyjna);

b/ niedopuszczenie do dalszych niewypłacalności, które są następstwem niepłacenia zobowiązań przez niewypłacalnego dłużnika (funkcja profilaktyczna);

c/kształcenie wśród przedsiębiorców określonych wzorców zachowań, które można określić jako postawę rzetelnego przedsiębiorcy (funkcja wychowawcza).

Ponadto w ograniczonym stopniu projektowane prawo upadłościowe i naprawcze pełnić będzie też funkcje oddłużeniowe.

2. Zaspokojenie wierzycieli jest niewątpliwie podstawowym celem prawa upadłościowego. Z istoty niewypłacalności wynika, że wierzyciele nie mogą być zaspokojeni w całości. Prawo upadłościowe powinno jednak stwarzać sprzyjające warunki, by w postępowaniu upadłościowym wierzyciele byli zaspokojeni w jak najwyższym stopniu.

3. Zaspokojenie wierzycieli nie może być jednak jedynym celem prawa upadłościowego i naprawczego. Obok tego celu prawo to powinno również zapobiegać dalszym niewypłacalnościom. Nie można nigdy zapominać, że niepłacenie przez niewypłacalnego dłużnika jego zobowiązań może rodzić niewypłacalność innych podmiotów. Może powstać wtedy, na zasadzie efektu domina, cały łańcuch niewypłacalności. W interesie społecznym leży, by nie dopuszczać do powstania takich ciągów upadłościowych. Dlatego też każda niewypłacalność jakiegoś przedsiębiorcy winna jak najszybciej prowadzić do wszczęcia postępowania upadłościowego, które by umożliwiło jak najszybsze zaspokojenie wierzycieli z majątku niewypłacalnego dłużnika.

Szybkie wszczęcie postępowania upadłościowego lub naprawczego spełni więc funkcję profilaktyczną, zapobiegnie upadłości innych przedsiębiorców.

4. Prowadzenie działalności gospodarczej nie jest sprawą prywatną przedsiębiorcy. Swym działaniem nie może narażać na szkodę innych podmiotów uczestniczących w obrocie gospodarczym.

Dlatego też od przedsiębiorcy należy wymagać nie tylko, by działaniami swymi nie doprowadzał do niewypłacalności, lecz także, aby w sytuacji gdy jego niewypłacalność już nastąpiła, podjął wszelkie kroki minimalizujące skutki tej niewypłacalności. Oznacza to, że winien jak najszybciej złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości, a później lojalnie współpracować z organami wymiaru sprawiedliwości w toku postępowania upadłościowego. Jakiegokolwiek opóźnienia przy zgłoszeniu takiego wniosku czy brak lojalnej współpracy muszą być uważane za przejaw braku uczciwości i rzetelności przedsiębiorcy. Dlatego taki przedsiębiorca musi ponieść surowe konsekwencje, które by skutecznie zniechęcały go do tej nieuczciwości. System prawny musi takie sankcje stwarzać i w ten sposób realizować funkcje wychowawcze wobec przedsiębiorców. Rozwiązania przyjęte w projekcie powinny sprzyjać kształtowaniu prawidłowych postaw u przedsiębiorców. Projekt przewiduje utrzymanie znanej już obecnemu prawu upadłościowemu odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane niezłożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie (art. 5, 172 pr.up.).

Ponadto projekt przewiduje możliwość pozbawienia takiego przedsiębiorcy prawa prowadzenia działalności gospodarczej. Ponadto projekt zawiera przepisy karne wprowadzające odpowiedzialność karną dla nieuczciwych przedsiębiorców oraz innych osób utrudniających postępowanie upadłościowe. Wszystkie te środki powinny tworzyć spójną całość sankcji, których stosowanie skutecznie spełniać będzie funkcje wychowawcze, w celu kształtowania prawidłowej postawy etycznej wśród przedsiębiorców.

5. W ograniczonym zakresie projektowane prawo upadłościowe i naprawcze realizować będzie także funkcje oddłużeniowe. Do projektu wprowadzono przepisy umożliwiające oddłużenie przedsiębiorców będących osobami fizycznymi. Taką możliwość przewidziano jednak tylko dla rzetelnych dłużników, którzy popadli w stan niewypłacalności bez własnej winy. Ratio legis takiego rozwiązania jest umożliwienie tym dłużnikom normalnej pracy zarobkowej bez konieczności podejmowania działalności w szarej strefie. Nie mieliby takiej możliwości, gdyby ciążyły na nich zadłużenia, których normalną pracą nie byliby w stanie spłacić.

IV.

Naczelnne zasady projektowanego prawa upadłościowego i naprawczego

Przyjęcie wspomnianych wyżej w pkt. II - III założeń co do zakresu, celu i funkcji projektowanego prawa upadłościowego, w konsekwencji przesądza też o zasadach, na których oparta jest budowa tego prawa.

Tworząc projekt prawa upadłościowego i naprawczego przyjęto, że całe prawo upadłościowe rządzić się winno dwoma zasadami:

1/ zasada optymalnego wykorzystania majątku upadłego w celu zaspokojenia wierzycieli
(zasada optymalizacji);

2/ zasada dominacji grupowego interesu wierzycieli.

1. Zasada optymalizacji

Najogólniej ujmując zasadę tę można określić w ten sposób, iż prawo upadłościowe i naprawcze powinno stworzyć warunki, by majątek niewypłacalnego dłużnika (upadłego) był wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu. Maksymalne wykorzystanie zawsze jest uzależnione od realiów ekonomicznych istniejących w czasie trwania postępowania upadłościowego. W ramach tych granic jednak należy robić wszystko, aby majątek upadłego wykorzystać do jak najlepszego zaspokojenia wierzycieli. Przy czym wybór sposobu zaspokojenia wierzycieli (tj. czy w drodze likwidacji, czy układu, a jeśli w drodze układu, to jakiej treści) powinien być temu celowi podporządkowany.

2. Zasada dominacji grupowego interesu wierzycieli

Postępowanie upadłościowe i naprawcze jest postępowaniem wspólnym. Prowadzone jest bowiem na rzecz wielu wierzycieli. Dlatego też, ze swej istoty winno być tak ukierunkowane, by ogół wierzycieli odniósł korzyść, co winno się objawiać przede wszystkim w tym, by wierzyciele zostali zaspokojeni w jak najwyższym stopniu. Należy jednak mieć pełną świadomość, że interesy poszczególnych wierzycieli nie są równe. Bardzo często występuje ostry konflikt interesów pomiędzy poszczególnymi grupami wierzycieli. Niejednokrotnie część wierzycieli zainteresowana jest likwidacją przedsiębiorstwa i szybką sprzedażą poszczególnych jego składników, zaś w interesie innych wierzycieli, w szczególności będących pracownikami upadłego, leży utrzymanie przedsiębiorstwa w ruchu i przez to zachowanie ich miejsc pracy.

Mogą wreszcie wystąpić i inne konflikty interesów. Można jednak w każdym postępowaniu upadłościowym podjąć próbę określenia jakiegoś nadrzędnego interesu, któremu musi być podporządkowane całe postępowanie upadłościowe. Takim nadrzędnym interesem musi być zawsze zobiektywizowany interes większości wierzycieli, którego uwzględnienie zapewni im zaspokojenie ich wierzytelności w jak najwyższym stopniu. Temu interesowi muszą być podporządkowane indywidualne interesy poszczególnych wierzycieli.

Dla tego to interesu muszą być nieraz w postępowaniu upadłościowym i naprawczym modyfikowane w różny sposób uprawnienia poszczególnych wierzycieli. Następuje to przede wszystkim przez ograniczenie ich uprawnień. Wszystko w celu podniesienia efektywności postępowania upadłościowego.

V.

Nazwa ustawy i inne zagadnienia terminologiczne

Projekt ustawy nosi nazwę "Prawo upadłościowe i naprawcze". Odstąpiono od próby nazwania nowej ustawy "Prawem o niewypłacalności". Przyjęto też jako zasadę zachowanie wszędzie, gdzie tylko możliwe, obecnej terminologii spotykanej w prawie upadłościowym i układowym. Terminologię tę zachowano także tam, gdzie nowe rozwiązania znacznie zmieniają rozwiązania dotychczasowe, jak np. w przypadku układu i propozycji układowych.

Za zachowaniem dotychczasowej terminologii przemawia rola tradycji prawniczej. W procesie stosowania i nauczania prawa funkcja tradycji jest tak znaczna, że trudno ją przecenić.

Warto tutaj dodać, że przez usunięcie z naszego prawa samodzielnego prawa układowego - prawo upadłościowe nie zmienia swego charakteru na tyle, by zmienić jego nazwę. W obecnym bowiem prawie upadłościowym istnieje również możliwość zawierania układów. Zmiany - chociaż w niektórych kwestiach bardzo istotne - nie uzasadniają więc radykalnej zmiany terminologii.

Tym bardziej, że zmiana taka wprowadziłaby niepotrzebne zamieszanie terminologiczne, co utrudniłoby nie tylko poznanie nowych rozwiązań, lecz w konsekwencji także ich stosowanie.

Od dotychczasowej terminologii odstąpiono jednak tam, gdzie dotychczasowa terminologia nie odpowiada współczesnemu językowi prawniczemu.

Projekt prawa upadłościowego napisany jest współczesnym językiem prawniczym zgodnie z przyjętymi zasadami techniki prawodawczej.

VI.

Wykorzystanie dotychczasowych oraz innych projektowanych rozwiązań prawnych

1. Dotychczasowe rozwiązania prawne regulujące skutki niewypłacalności dłużników będących przedsiębiorcami - jak już zaznaczono - budzą uzasadnione wątpliwości; głównie jeśli chodzi o kwestie strukturalne. Nie oznacza to jednak, aby wszystkie rozwiązania w nich zawarte były złe. Szereg szczegółowych rozwiązań nie nasuwa w praktyce żadnych zastrzeżeń. Dla procesu stosowania prawa istotnym jest, aby zachować już istniejące rozwiązania wszędzie tam, gdzie ich stosowanie nie nasuwa wątpliwości.

Kierując się tą zasadą projekt przejął z dotychczasowych uregulowań prawnych wszystkie te rozwiązania, które obecnie nie budzą żadnych zastrzeżeń i które mogą mieć zastosowanie w proponowanych strukturach nowego postępowania upadłościowego, jeżeli odpowiadają przyjętym założeniom. O tym, które z dotychczasowych rozwiązań przejęte zostały przez projekt, szczegółowo mówi się w części drugiej uzasadnienia już przy omawianiu poszczególnych instytucji.

2. Założeniem jest, aby projekt uwzględniał nie tylko obecne rozwiązania prawne lecz także i te, które będą obowiązywały w chwili jego wejścia w życie. Dlatego też w projekcie uwzględniono rozwiązania zawarte w projektowanych ustawach jak również w projektach zmian obowiązujących ustaw, jeżeli dotyczą materii regulowanej projektem.

VII.

Budowa ustawy

Jak już wspomniano, dotychczasowe rozwiązanie prawne, w którym istnieją dwa niezależne od siebie postępowania tj. postępowanie upadłościowe i postępowanie układowe, utrudnia sprawne i efektywne zaspokojenie wierzycieli z majątku niewypłacalnego dłużnika. Dlatego też projekt przewiduje wprowadzenie jednolitego postępowania wobec niewypłacalnego przedsiębiorcy. Pierwszy etap tego postępowania tj. postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości przeznaczony będzie zasadniczo na badanie, czy istnieją

podstawy do ogłoszenia upadłości. Drugi etap tj. właściwe postępowanie upadłościowe służyć będzie likwidacji majątku upadłego i zaspokojeniu wierzycieli z uzyskanych w ten sposób środków, bądź zawarciu układu. Przy czym będzie możliwość płynnej zmiany sposobu prowadzenia tego postępowania w zależności od sytuacji, tak by postępowanie upadłościowe było jak najbardziej efektywne.

W projekcie obok norm procesowych znajdują się także normy materialnoprawne i przepisy karne.

Normy materialnoprawne - regulować będą skutki ogłoszenia upadłości w sferze prawa materialnego. Przede wszystkim takie jak powstanie masy upadłości, zarządzanie masą, zmiana stosunków zobowiązaniowych wiążących upadłego, zmiana stosunków majątkowych małżeńskich upadłego, a także określenie podstawy pozbawienia upadłego oraz innych osób prawa prowadzenia działalności gospodarczej.

Przepisy karne natomiast zapewnią udzielenie karno-prawnej ochrony przed doprowadzeniem do niewypłacalności oraz podejmowaniem w postępowaniu upadłościowym działań utrudniających prowadzenie tego postępowania.

Wprowadzając powyższe regulacje nie wydzielono w projektowanym prawie upadłościowym osobnych części: materialnoprawnej i procesowej.

Projekt reguluje wszystkie rodzaje postępowań upadłościowych prowadzonych przeciwko różnym podmiotom prawnym. Postępowania te wykazują dużą różnorodność. Dlatego też całość materii podzielono na pięć części.

W części pierwszej zamieszczono przepisy ogólne o postępowaniu upadłościowym i jego skutkach. Część drugą poświęcono międzynarodowemu postępowaniu upadłościowemu.

W części trzeciej umieszczono odrębne postępowania upadłościowe, w części czwartej przepisy dotyczące postępowania naprawczego w razie zagrożenia niewypłacalnością, zaś w części piątej przepisy karne. Szósta część zawiera zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepisy końcowe.

Część pierwsza, mająca podstawowe znaczenie, gdyż przepisy tam zawarte stosować się będzie także do innych postępowań jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, zbudowana jest na schemacie chronologicznym, tzn. według przebiegu postępowania. Począwszy od wszczęcia aż do jego zakończenia (Tytuły I - IX tej części). Na końcu części pierwszej umieszczono przepisy regulujące postępowanie w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej (Tytuł X). Przepisy materialnoprawne zostały wkomponowane w ten chronologicznie ujęty układ. Głównie zostały zawarte w Tytule III części pierwszej poświęconemu skutkom ogłoszenia upadłości.

Zarówno część druga, trzecia jak i czwarta zbudowana jest w ten sposób, iż zawiera odrębności w stosunku do postępowania uregulowanego w części pierwszej. W części drugiej są to odrębności dotyczące międzynarodowego postępowania upadłościowego, w części trzeciej dotyczące postępowań odrębnych: wszczętego po śmierci niewypłacalnego dłużnika (Tytuł I), postępowania upadłościowego wobec banków (Tytuł II), postępowania upadłościowego wobec zakładów ubezpieczeń (Tytuł III) oraz postępowania upadłościowego wobec podmiotów emitujących obligacje (Tytuł IV), a w części czwartej dotyczące postępowania naprawczego przedsiębiorców zagrożonych niewypłacalnością.

VIII.

Sytuacja wierzycieli posiadających wierzytelności zabezpieczone rzeczowo

W porównaniu z aktualnym stanem prawnym projekt wprowadza zasadnicze zmiany, jeżeli chodzi o sytuację wierzycieli, których wierzytelności zostały zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, czy wpisem w rejestrze. Obecne rozwiązanie wprowadzone do pr.up. nowelą z 31.07.1997 r. jest bowiem rażąco sprzeczne z materialnoprawną istotą tych

zabezpieczeń. Umożliwia bowiem wierzycielowi posiadającemu wspomniane zabezpieczenie zaspokojenie się nie z przedmiotu, na którym zabezpieczenie to ustanowiono, lecz z całego majątku wchodzącego do masy upadłości (art. 32 § 3 i 204 § 1 pkt 2a i 2b pr.up.).

Projekt odrzuca taką możliwość i proponuje rozwiązanie zgodne z charakterem prawnym tych zabezpieczeń. Dlatego też przewiduje się, że wierzyciele, którzy posiadają na składnikach masy upadłości zabezpieczenia w postaci hipoteki, zastawu, zastawu rejestrowego czy wpisu w rejestrze, będą zaspokajani z sumy uzyskanej ze sprzedaży przedmiotu obciążonego po odliczeniu kosztów sprzedaży. W przypadku zbycia obciążonej nieruchomości lub statku morskiego przewiduje się, że przed wierzycielami zabezpieczonymi, z ceny uzyskanej ze sprzedaży zaspokojeni zostaną wierzyciele alimentacyjni oraz pracownicy pracujący na nieruchomości lub statku w okresie ostatnich trzech miesięcy (jednak tylko do wysokości trzech najniższych wynagrodzeń), a także renty z tytułu wywołania choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci. To pierwszeństwo uzasadnia się potrzebą ochrony tych roszczeń, które w naszym prawie mają charakter uprzywilejowany. Nadwyżka zaś sumy pieniężnej pozostała po zaspokojeniu zabezpieczonych rzeczowo wierzycieli wejdzie do funduszu masy. Pozostawiono jednocześnie zgodnie z materialnoprawnym charakterem uprawnień zastawnika zastawu rejestrowego, możliwość zaspokojenia tego zastawnika przez przejęcie przedmiotu zastawu lub jego pozaegzekucyjne zbycie, jeżeli umowa zastawnicza przewidywać będzie takie zaspokojenie.

ROZWIĄZANIA SZCZEGÓŁOWE

Część pierwsza

Przepisy ogólne o postępowaniu upadłościowym i jego skutkach

Tytuł I.

Przepisy ogólne

Dział I.

Przepisy wstępne

Art. 1 określa podmiotowy jak i przedmiotowy zakres stosowania prawa upadłościowego. Art. 2 zaś wyraża zasadę, jaka powinna być przestrzegana przy prowadzeniu postępowania upadłościowego, zgodnie z którą, winno się dążyć do zaspokojenia wierzycieli w jak najwyższym stopniu, ale jednocześnie należy w miarę możliwości zachować przedsiębiorstwo dłużnika by utrzymać dotychczasowe miejsca pracy. Zachowanie przedsiębiorstwa i miejsc pracy jest ważnym aspektem społecznym postępowania upadłościowego, który musi być przestrzegany. Art. 3 zaś wyraża zasadę, że uprawnionym do wszczęcia postępowania upadłościowego może być tylko podmiot wskazany w ustawie. Postępowanie upadłościowe rodzi bowiem zbyt daleko idące skutki prawne, aby można było upoważnić szeroki krąg osób do jego wszczęcia.

Dlatego też projekt ogranicza do niezbędnego minimum krąg osób uprawnionych do wszczęcia postępowania upadłościowego i wymienia je w art. 20.

Art. 4 reguluje stosowanie przepisów części I do innych postępowań uregulowanych w projekcie. Postępowania te zawarte w części II i III nie są uregulowane w sposób pełny. Dlatego też w kwestiach nieuregulowanych w części II i III stosować się będzie poprzez art. 4 przepisy części pierwszej projektu, które to przepisy mają podstawowe znaczenie i zawierają pełną regulację postępowania upadłościowego.

Dział II.

Podmiotowy zakres stosowania ustawy

Projekt prawa upadłościowego ustanawia jako zasadę, że postępowanie upadłościowe będzie mogło być stosowane wobec przedsiębiorcy. Wobec braku jednolitej definicji przedsiębiorcy w prawie polskim, projekt podaje własną definicję. Jest to definicja szeroka, obejmująca wszystkie podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Ponadto projekt przyjął, że postępowanie upadłościowe może być także prowadzone wobec podmiotów faktycznie prowadzących działalność gospodarczą, a także osób które podjęły przygotowania do prowadzenia działalności gospodarczej, jak również wspólników osobowych spółek handlowych ponoszących odpowiedzialność za zobowiązania spółki całym majątkiem oraz wspólników spółki partnerskiej. Takie ujęcie podyktowane jest względami celowościowymi. Chodzi o to, by wychowawcze i profilaktyczne funkcje postępowania upadłościowego objęły wszystkie podmioty, które faktycznie prowadzą działalność gospodarczą.

Od przedstawionej wyżej zasady projekt przewiduje wyłączenie możliwości ogłoszenia upadłości niektórych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Wyłączenia te zasadniczo powtarzają rozwiązania przyjęte w prawie obecnym. Zrezygnowano jednak z wyłączeń dotyczących przedsiębiorstw państwowych, gdyż takie wyłączenia naruszają zasadę równości podmiotów.

Dział III.

Podstawy ogłoszenia upadłości

1. W dziale dotyczącym podstaw ogłoszenia upadłości zamieszczono przepisy ogólne określające przyczyny uzasadniające ogłoszenie upadłości, a także wyjątki, kiedy mimo wystąpienia tych okoliczności sąd oddala lub może oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości.

Zamieszczono także przepisy, które określają, kiedy postępowanie upadłościowe winno mieć likwidacyjny charakter, a kiedy winno umożliwiać zawarcie układu.

2. Przy ogólnej regulacji podstaw ogłoszenia upadłości zrezygnowano z pojęcia "zaprzestanie płacenia długów". Pojęcie to nie jest spotykane we współczesnym języku prawniczym i przez to jego rozumienie nasuwa wątpliwość w szczególności wtedy, gdy chodzi o tzw. "zaprzestanie krótkotrwałe" (art. 1 § 1 i 2 pr.up.).

Jako zasadniczą podstawę ogłoszenia upadłości przyjmuje się niewypłacalność dłużnika.

Projekt jednocześnie definiuje pojęcie niewypłacalności, jako niewykonanie wymagalnych zobowiązań (niespłacanie długów). Takie ujęcie niewypłacalności związane jest z istotą działalności gospodarczej, która wymaga, żeby każde świadczenie zostało spełnione w terminie. Zaś obowiązkiem każdego podmiotu gospodarczego jest takie gospodarowanie (i zaciąganie zobowiązań), by był w stanie w terminie spełniać w całości ciążące na nim obowiązki wobec wierzycieli.

Niespełnienie tego obowiązku, choćby w minimalnym stopniu, stanowi niewątpliwie dowód nieprawidłowości w prowadzeniu działalności gospodarczej. Dlatego też co do zasady wymaga interwencji w postaci wszczęcia postępowania upadłościowego.

3. Przyjmując niewypłacalność jako zasadniczą podstawę ogłoszenia upadłości, pozostawiono jako drugą z podstaw ogłoszenia upadłości tzw. nadmierne zadłużenie tj. gdy zobowiązania dłużnika przekraczają wartość jego aktywów. Ta podstawa przewidziana jest dla osób prawnych. Uregulowanie tej podstawy dyktowane jest potrzebą ochrony wierzycieli. Osoby prawne po likwidacji masy upadłości ulegają likwidacji. Niezaspokojeni w postępowaniu upadłościowym wierzyciele nie mogą więc już uzyskać zaspokojenia w inny sposób.

Dlatego też w interesie wierzycieli leży, by ogłoszenie upadłości nastąpiło jak najszybciej.

4. Projekt zakłada, że postępowanie upadłościowe winno przede wszystkim służyć zaspokojeniu wierzycieli. W związku z tym przejęto z dotychczasowego pr.up. to rozwiązanie, które nakazuje oddalenie wniosku o ogłoszeniu upadłości, gdy majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na pokrycie kosztów postępowania, a także możliwość oddalenia wniosku, gdy majątek ten jest obciążony rzeczowo w stopniu uniemożliwiającym zaspokojenie wierzycieli z majątku nieobciążonego. Wierzytelności wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo podlegają bowiem zaspokojeniu z przedmiotów zabezpieczenia.

Projekt jednak umożliwia uznanie za bezskuteczne czynności prowadzących do obciążenia majątku dłużnika hipoteką czy zastawem. Dlatego też wprowadzono art. 13 ust. 3 umożliwiający prowadzenie postępowania upadłościowego w razie uprawdopodobnienia możliwości uznania czynności prowadzących do obciążenia majątku dłużnika prawami rzeczowymi za bezskuteczne.

5. Ogłoszenie upadłości rodzi bardzo dalekie skutki i to o charakterze materialnoprawnym. Aby ich uniknąć w sytuacji, gdy niewypłacalność dłużnika ma przejściowy charakter, projekt wprowadza możliwość oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Funkcja tego rozwiązania jest taka sama, jaką obecnie w pr.up. pełni art. 2 pr.up. (czasowe zaprzestanie płacenia długów). Dokładnie jednak określono (czasowo i kwotowo) kiedy sąd może oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości mimo, iż dłużnik nie spełnia swoich wymagalnych zobowiązań. Ponadto wyraźnie zastrzeżono, iż takie oddalenie wniosku nie może nastąpić, gdy miałoby to prowadzić do pokrzywdzenia wierzycieli.

6. Zawarte w projekcie przepisy, które określają sposób prowadzenia postępowania upadłościowego związane są z przyjętą zasadą optymalizacji. Projekt przyjmuje więc, że w konkretnym postępowaniu wybór, czy postępowanie prowadzone będzie z możliwością zawarcia układu, czy też obejmie likwidację majątku dłużnika, zależy od tego, co dla wierzycieli jest bardziej korzystne.

Tytuł II.

Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości

Dział I.

Projekt przyjmuje, że postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości prowadzić będzie jak dotychczas sąd gospodarczy - sąd rejonowy.

Rozwiązanie dotyczące właściwości miejscowej co do zasady przejęto z obecnego prawa, gdyż nie budzi wątpliwości. Dokładniej jednak uregulowano właściwość miejscową, gdy dłużnik ma kilka zakładów.

Projekt nie zawiera norm dotyczących składu sądu w tej fazie postępowania. Uznano, że w tym względzie należy stosować postanowienie ogólne obowiązujące w postępowaniu cywilnym. Charakter postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości nie uzasadnia wprowadzenia jakiś odmiennych rozwiązań.

Dział II.

Wniosek o ogłoszenie upadłości

Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości ma zasadniczo rozpoznawczy charakter. Stąd też wszczęcie tego postępowania odbywa się na wniosek. Założeniem jest, by wniosek ten był składany zasadniczo przez dłużnika, który najlepiej zna stan swego przedsiębiorstwa. Dlatego też projekt przyjmuje, że opóźnienie w złożeniu wniosku przez dłużnika pociąga za sobą sankcje w postaci odpowiedzialności za szkodę, a także możliwości pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej.

Dla osiągnięcia celu postępowania niezmiernie ważnym jest, by treść wniosku oraz dołączone do wniosku dokumenty dostarczały sądowi materiał dający podstawę do rozstrzygnięcia o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania upadłościowego. Temu celowi służy rozwiązanie przyjęte w art. 22 – 25.

Dział III. Przepisy o postępowaniu

1. Wprowadzenie osobnych ogólnych przepisów dotyczących postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości jest uzasadnione potrzebą jasnej regulacji. Postępowanie to z uwagi na swój charakter różni się od właściwego postępowania upadłościowego.

Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości ma w swej istocie rozpoznawczy charakter. Stąd też projekt przyjmuje generalne odesłanie do przepisów k.p.c. o procesie. Ponadto projekt określa, jakie są podmioty tego postępowania. Względy racjonalne nakazują przyjąć, by był to tylko dłużnik i wierzyciel, który wniósł o ogłoszenie upadłości, a w przypadku upadłości przedsiębiorstw państwowych - także organ założycielski, jeżeli organ ten złożył wniosek o ogłoszenie upadłości.

Samo złożenie wniosku o ogłoszenia upadłości wpływa niekorzystnie na reputację dłużnika jako przedsiębiorcy, nawet jeżeli wniosek był oczywiście bezpodstawny.

Dlatego też krąg podmiotów tego postępowania winien być jak najmniejszy.

Z tych samych powodów postępowanie to winno toczyć się na posiedzeniu niejawnym. Wysłuchanie też odbywać się może w uproszczony sposób. Istota spraw upadłościowych wymaga ich jak najszybszego rozpoznania, stąd też wyłączono możliwość zawieszenia postępowania.

Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości ze swej istoty ma wykazać, czy istnieją podstawy do ogłoszenia upadłości - tj. czy dłużnik jest niewypłacalny, a także jaki jest stan przedsiębiorstwa dłużnika, co z kolei umożliwi określić czy przedsiębiorstwo to nadaje się do restrukturyzacji w drodze układu czy nie. Te okoliczności umożliwi ustalić dowód z opinii biegłego, który zasadniczo będzie obligatoryjny.

2. W praktyce zdarzają się przypadki składania wniosków o ogłoszenie upadłości nierzadko w złej wierze, w celu wyeliminowania konkurenta. Takie zachowanie wierzycieli należy ocenić zdecydowanie negatywnie. Dlatego też projekt przewiduje możliwość nałożenia sankcji na wierzyciela, który wystąpił z takim wnioskiem. Niezależnie od jego odpowiedzialności cywilnej za szkodę, sąd może zobowiązać go do złożenia publicznego oświadczenia stosownej treści, by w ten sposób przynajmniej w jakimś stopniu złagodzić negatywne skutki złożenia w złej wierze wniosku o ogłoszenie upadłości .

Dział IV. Postępowanie zabezpieczające

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Projekt przyjmuje, że w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości zasadą będzie przeprowadzenie obligatoryjnego postępowania zabezpieczającego. Ustanowiono też generalne odesłanie w sprawach dotyczących postępowania zabezpieczającego do przepisów k.p.c. regulujących postępowanie zabezpieczające - tj. art. 730 - 757 k.p.c.

Rozdział 2.

Zabezpieczenie majątku dłużnika

Celem zabezpieczenia majątku dłużnika jest stworzenie takiego stanu, w którym niemożliwym (a przynajmniej bardzo utrudnionym) będzie zniszczenie czy też roztrwonienie majątku dłużnika. Jako zasadę przyjęto zabezpieczenie przez ustanowienie nadzorca sądowego. Projekt przewiduje, że w miarę potrzeby może być zastosowany także inny sposób zabezpieczenia.

Aby osiągnąć cel postępowania upadłościowego, przewidziano też, że sąd będzie mógł zawiesić prowadzenie egzekucji przeciwko dłużnikowi z wyjątkiem egzekucji należności alimentacyjnych i rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz egzekucji należności za pracę. Możliwość dalszego prowadzenia egzekucji tych należności uzasadniona jest potrzebą ochrony wierzycieli na rzecz których egzekucja ta jest prowadzona, jako wierzycieli słabszych.

Ponieważ po ogłoszeniu upadłości zarząd majątkiem dłużnika obejmuje syndyk albo zarządca lub też sprawuje go dłużnik pod nadzorem sądowym, projekt wyraźnie reguluje upadek zabezpieczenia. Zasadniczo upadek ten nastąpi z chwilą objęcia majątku przez syndyka lub zarządcę albo objęcia nadzoru przez nadzorcę sądowego. Inne sposoby zabezpieczenia, jeżeli byłyby ustanowione, upadają z dniem ogłoszenia upadłości.

Dział V.

Wstępne zgromadzenie wierzycieli

Rozdział 1.

Przepisy ogólne

Projekt przewiduje, że w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości będzie możliwe zwołanie wstępnego zgromadzenia wierzycieli, na którym będzie można zawrzeć układ, a także wierzyciele będą mogli wypowiedzieć się co do kierunku prowadzenia postępowania upadłościowego, jak również wyrazić opinię co do osoby syndyka, nadzorca sądowego lub zarządcy (art. 45), gdy zobowiązania dłużnika są w większości bezsporne - a liczba wierzycieli nie jest znaczna. W szczególności wtedy, gdy dłużnik przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości prowadził negocjacje i gdy wierzyciele są przez to zorientowani w jego sytuacji finansowej.

W tych wszystkich przypadkach prowadzenie postępowania według ogólnych zasad byłoby zbędne i nadmiernie kosztowne. Dlatego też projekt wprowadza instytucję wstępnego zgromadzenia wierzycieli, na którym można zawrzeć układ i zakończyć w ten sposób postępowanie.

Do wstępnego zgromadzenia wierzycieli stosować się będzie odpowiednio przepisy dotyczące zgromadzenia wierzycieli we właściwym postępowaniu upadłościowym, nie wyłączając przepisów o układzie.

Rozdział 2.

Uczestnicy

Z uwagi na cel i funkcję wstępnego zgromadzenia wierzycieli, uczestnikami tego zgromadzenia oprócz dłużnika, tymczasowego nadzorca lub zarządcy przymusowego ustanowionego w postępowaniu zabezpieczającym, mogą być jeszcze wierzyciele, których wierzytelności są stwierdzone tytułami egzekucyjnymi. Ponadto uczestniczyć mogą wierzyciele, których wierzytelności są bezsporne lub uprawdopodobnione. Wierzyciele ci muszą być jednak

dopuszczeni przez sąd. Z uwagi na szybkość postępowania i fakultatywny charakter wstępnego zgromadzenia wierzycieli, nie przewiduje się możliwości zaskarżenia postanowienia sądu dopuszczającego do udziału we wstępnym zgromadzeniu wierzycieli. Dla ochrony ich praw przewidziano zażalenie na postanowienie o zatwierdzeniu układu.

Dział VI.

Orzeczenie o ogłoszeniu upadłości

1. Rozwiązanie prawne dotyczące treści postanowienia o ogłoszeniu upadłości przejęto z dotychczasowego pr.up. Dodano jedynie wymóg, by w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości określono sposób prowadzenia postępowania upadłościowego i - jeżeli ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu - czy dłużnikowi powierza się zarząd nad jego majątkiem. Również przejęto z dotychczasowego prawa upadłościowego, jako nie budzącą wątpliwości, regulację daty upadłości oraz sposobu ogłoszenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości.

W związku z możliwością zawarcia układu na wstępnym zgromadzeniu wierzycieli, uregulowano też datę ogłoszenia upadłości zakończonej takim układem, a także możliwość obrony przed tym układem oraz skutki jego uchylecia.

2. Doręczenie postanowienia o ogłoszeniu upadłości prezesowi NBP wprowadzono zgodnie z ustawą z 24.07.2001 r. o systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych (Dz.U. Nr 123 poz. 1351). Ustawa ta stanowi implementację do naszego prawa dyrektywy Unii Europejskiej (Dyrektywa 98/26 WE).

3. W porównaniu z obecnym stanem prawnym zmieniono krąg osób uprawnionych do zaskarżenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości. W sprawach dotyczących upadłości przedsiębiorstw państwowych pozbawiono tego prawa organ uprawniony do reprezentowania Skarbu Państwa. Organ założycielski natomiast będzie mógł zaskarżyć to postanowienie, ale tylko wtedy, gdy zgłosił wniosek o ogłoszenie upadłości i wniosek jego został oddalony.

Dotychczasowe uprawnienia tych organów nie były bowiem niczym uzasadnione. Naruszały też samodzielność przedsiębiorstw państwowych.

4. Regulując dopuszczalność zaskarżenia orzeczeń w przedmiocie ogłoszenia upadłości zniesiono dopuszczalność kasacji, gdyż jej wnoszenie prowadzi do przewlekłości postępowania, nie jest zaś uzasadnione potrzebą ochrony praw osób zainteresowanych.

Tytuł III.

Skutki ogłoszenia upadłości

Dział I.

Skutki ogłoszenia upadłości co do osoby upadłego

Projekt utrzymuje znane dotychczas prawo upadłościowemu rozwiązaniu, według którego upadły po ogłoszeniu upadłości obowiązany jest nie tylko wskazać i wydać cały swój majątek syndykowi, lecz także udzielać stosownych wyjaśnień sędziemu-komisarzowi i syndykowi.

Przyjęto jednak, że wydanie majątku powinien upadły potwierdzić na piśmie pod rygorem odpowiedzialności karnej. To rozwiązanie ma na celu dyscyplinowanie upadłego do lojalnej współpracy z organami prowadzącymi postępowanie upadłościowe.

Przewidziano też możliwość stosowania środków przymusu wobec upadłego uchylającego się od tego obowiązku, a także możliwość pozbawienia upadłego prawa prowadzenia działalności gospodarczej.

Rozwiązanie to ma stwarzać gwarancję odzyskania całego majątku upadłego, który ma służyć zaspokojeniu wierzycieli.

Od tej zasady projekt przewiduje wyjątki w tych sprawach, w których ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu. W takim wypadku istnieje możliwość pozostawienia majątku w zarządzie upadłego pod nadzorem nadzorcy sądowego. Upadły wówczas ma jednak również obowiązek udzielania sędziemu-komisarzowi i nadzorcy sądowemu wszelkich informacji pod rygorem zastosowania wobec niego środków przymusu.

Dział II. **Skutki ogłoszenia upadłości co do majątku upadłego**

Rozdział 1. **Masa upadłości**

Oddział 1. **Przepisy ogólne**

Projekt przewiduje, iż bez względu na to, czy ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, czy też ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu, zawsze z chwilą ogłoszenia upadłości powstaje masa upadłości.

Masa upadłości jest to część majątku upadłego, która ma służyć zaspokojeniu roszczeń wierzycieli bez względu na to, czy nastąpi to w drodze układu, czy likwidacji.

Masa upadłości nie uzyskuje osobowości prawnej ani też zdolności sądowej. Projekt zasadniczo utrzymuje dotychczasowe rozwiązania - jako nie budzące wątpliwości - co do składników masy upadłości i mienia dłużnika nie wchodzącego do tej masy.

Zmianie uległ tryb wyłączenia z masy upadłości mienia, o które toczy się proces, gdy syndyk nie wstąpił do procesu (art. 61 pr.up.). Projekt wprowadza tutaj kontrolę sędziego-komisarza. Ponadto zmieniono tryb wyłączeń spadku z masy upadłości. Pozostawiono to do właściwości sędziego-komisarza.

Obydwa rozwiązania podyktowane są potrzebą zapewnienia lepszej ochrony praw wierzycieli.

W celu implementacji dyrektywy 98/26 WE wprowadzono wyłączenia z masy upadłości, o których mowa w art. 66 i 67.

Oddział 2. **Ustalanie składu masy upadłości**

Projekt wprowadza wyraźną regulację sposobu ustalania składu masy upadłości. Kwestia ta w obecnym stanie prawnym nie jest jednoznacznie określona i przez to nasuwa wątpliwości.

Projekt przyjmuje, że ustalenia składu masy upadłości dokonuje się na podstawie dwóch kryteriów:

- 1/ wpisów w księgach upadłego oraz dokumentów bezspornych;
- 2/ władania rzeczami przez upadłego.

Ustalenie następuje przez spisanie inwentarza.

Treść spisu inwentarza przesądzi więc o tym, co zostało zaliczone do masy upadłości, a co nie.

Oddział 3. **Wyłączenie z masy upadłości**

Instytucja wyłączenia z masy upadłości ma na celu odzyskanie przez osoby trzecie mienia, które zostało zaliczone do masy w trybie art. 68 - 69, mimo iż do upadłego nie należało lub też należało, lecz z masy podlegało wyłączeniu z innych przyczyn.

Projekt zasadniczo podtrzymuje dotychczasowe rozwiązania znane prawu upadłościowemu dotyczące tak podstaw jak i zakresu wyłączenia, a także trybu wyłączenia oraz obowiązku zwrotu przez osobę wnoszącą o wyłączenie z masy upadłości - równowartości środków wydanych na utrzymanie mienia wyłączanego lub też na jego odzyskanie.

Projekt jednak wprowadza rozwiązania, które mają przyspieszyć przeprowadzenie postępowania w podmiocie wyłączenia oraz określa tryb pokrycia należności, które wyłączający obowiązany będzie zwrócić masie. Przede wszystkim projekt nakłada obowiązek podania we wniosku wszelkich zarzutów, faktów i dowodów uzasadniających wyłączenie pod rygorem utraty prawa do ich wykorzystania w toku dalszego postępowania.

Ponadto projekt przyjmuje, że podane we wniosku o wyłączenie zarzuty będą mogły stanowić wyłączną podstawę powództwa o wyłączenie z masy upadłości. Ustanowiono też miesięczny termin do wniesienia tego powództwa.

Rozwiązanie to ma na celu zdyscyplinowanie osób trzecich wnoszących o wyłączenie z masy i przyspieszenie postępowania w tej sprawie.

Proponowana zaś regulacja powództwa o wyłączenie z masy upadłości dostosowana jest do charakteru prawnego tego wyłączenia.

Oddział 4.

Czynności upadłego dotyczące mienia wchodzącego w skład masy upadłości

Projekt różnicuje skutki podejmowania przez upadłego czynności prawnych dotyczących mienia wchodzącego w skład masy w zależności od charakteru postępowania.

I tak, gdy postępowanie prowadzone jest w celu likwidacji masy, wówczas podobnie jak to obowiązuje w obecnym pr.up., upadły traci prawo zarządzania i rozporządzania mieniem wchodzącym w skład masy ze wszystkimi stąd wynikającymi konsekwencjami. Takie samo rozwiązanie przyjęto, gdy ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu, ale dłużnika pozbawiono prawa zarządu.

Gdy natomiast postępowanie upadłościowe prowadzone będzie z możliwością zawarcia układu, przewiduje się, że zarząd pozostawiony zostanie upadłemu, który sprawować go będzie pod nadzorem nadzorcy sądowego.

Utrzymanie tego drugiego rozwiązania podyktowane jest względami prakseologicznymi. Jest to przede wszystkim rozwiązanie tańsze, a przez to umożliwiające przeznaczenie większej części środków z masy na zaspokojenie wierzycieli.

Pomyślane jest jednak tak, iż może być stosowane wobec tych upadłych, którzy popadli w stan niewypłacalności bez własnej winy, a jednocześnie lojalnie współpracują z organem upadłościowym. Przekazywanie ich majątku w zarząd syndykowi nie zawsze byłoby racjonalne.

Osobno uregulowano czynności upadłego uczestnika systemu płatności i systemu rozrachunku papierów wartościowych. Rozwiązanie to stanowi implementację postanowień dyrektywy 98/26 WE.

Oddział 5.

Zakaz obciążania masy upadłości

Majątek upadłego powinien służyć zaspokojeniu wierzycieli, stąd też projekt wzorem obecnego pr.up. ustanawia zakaz jego obciążania. Od tej reguły istnieje jednak wyjątek, gdy ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu i pozostawiono upadłemu prawo zarządu tym majątkiem. W takim wypadku może być celowym, dla osiągnięcia lepszej efektywności

gospodarczej, zaciągnięcie kredytu, który będzie zabezpieczony na składnikach masy. Dlatego też przewidziano możliwość obciążenia majątku upadłego za zgodą nadzorcy sądowego. Projekt dopuszcza też możliwość obciążenia majątku upadłego, gdy zarząd sprawuje zarządca. Na takie obciążenie musi jednak wyrazić zgodę rada wierzycieli.

Projekt uregulował w sposób jednoznaczny obowiązek wykreślenia z urzędu wpisów dokonanych w księdze wieczystej wbrew postanowieniom art. 81.

Rozdział 2.

Skutki ogłoszenia upadłości co do zobowiązań upadłego

Oddział 1.

Przepisy ogólne

Założeniem ustawy jest, by po ogłoszeniu upadłości strony nie mogły już w drodze czynności prawnej zmieniać stosunków zobowiązaniowych, nawet jeżeli treść umowy na to zezwala. Jakiegokolwiek zmiany tych stosunków dopuszczalne są tylko według niniejszego prawa.

Oddział 2.

Skutki ogłoszenia upadłości co do zobowiązań upadłego, gdy ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu

Zaspokojenie wierzycieli w drodze układu ze swej istoty polega na tym, że wierzyciele decydują, w jaki sposób majątek dłużnika będzie przeznaczony na zaspokojenie ich wierzytelności. Dlatego też w razie ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu istotne znaczenie ma zachowanie majątku upadłego aż do zawarcia układu, co najmniej w stanie nie pogorszonym. Stąd też w takim wypadku projekt przewiduje, że zasadniczym skutkiem ogłoszenia upadłości jest zakaz spłaty długów, by nie pomniejszać majątku upadłego. Sędziakomisarz może ten zakaz uchylić, ale tylko co do zobowiązań, których spłata niezbędna jest do prowadzenia działalności gospodarczej lub podniesienia efektywności przedsiębiorstwa.

Kierując się zasadą nadrzędnego interesu wierzycieli, projekt wprowadza także ograniczenie uprawnień kontrahentów upadłego do rozwiązywania tych umów, które są niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej, takich jak najem lub dzierżawa pomieszczeń przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej, a także umów leasingu, ubezpieczeń majątkowych, rachunku bankowego, poręczeń, gwarancji bankowych, akredytyw i umów licencyjnych.

Wypowiedzenie tych umów niweczyłoby możliwość zawarcia układu, a tym samym możliwość osiągnięcia w ten sposób celu postępowania upadłościowego.

Wzorem rozwiązań przyjętych w obecnym pr.ukł. (art. 39 pr.ukł.) pozostawiono wierzycielom prawo potrącenia, jeżeli uprawnienia te nabyli przed ogłoszeniem upadłości. Rozwiązanie to nie stoi w sprzeczności z postępowaniem w przedmiocie zawarcia układu.

Oddział 3.

Skutki ogłoszenia upadłości co do zobowiązań upadłego, gdy ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego

W razie ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego, majątek wchodzący w skład masy upadłości z istoty tego postępowania ma zostać zlikwidowany przez syndyka, a suma uzyskana ze sprzedaży przeznaczona na zaspokojenie wierzycieli.

Los zobowiązań łączących upadłego z jego kontrahentami po ogłoszeniu upadłości musi być dostosowany do likwidacyjnego trybu tego postępowania.

Przyjęte w dotychczasowym prawie upadłościowym rozwiązania nie nasuwały zasadniczych zastrzeżeń, gdyż prawidłowo służyły osiągnięciu wspomnianego celu i dlatego też zostały włączone do projektu. Zmieniono jedynie używaną tam terminologię na terminologię przyjętą we współczesnym prawie.

Ponadto zmieniono regulację prawną umowy najmu i dzierżawy, przez wyraźne uregulowanie wpływu sprzedaży nieruchomości upadłego na umowę najmu lub dzierżawy, a także wprowadzenie możliwości rozwiązania tych umów przez sędziego-komisarza.

Celem tych zmian jest umożliwienie wyeliminowania negatywnych skutków umów dzierżawy zawartych przez upadłych dłużników na czas oznaczony, na podstawie których osoby trzecie dzierżawią za bezcen majątek wchodzący w skład masy. Przy obecnej regulacji prawnej nabywca nieruchomości jest związany taką umową. Utrudnia to w praktyce zbycie wydzierżawionego mienia, a tym samym osiągnięcie celu postępowania upadłościowego.

Projekt wprowadza jednocześnie nową regulację skutków ogłoszenia upadłości wobec umów:

- a/ kredytu,
- b/ rachunku bankowego,
- c/ o udostępnieniu skrytek bankowych.

Z uwagi na charakter prowadzonego postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku upadłego w projekcie przyjęto, że umowy te wygasają. Projekt też jednoznacznie reguluje skutki ogłoszenia upadłości na umowy leasingu, ubezpieczeń majątkowych, w tym ubezpieczeń obowiązkowych.

Charakter tych umów jest zróżnicowany, a nierzadko sporny. Aby nie było wątpliwości przyjęto rozwiązanie, by do tych umów w postępowaniu upadłościowym obejmującym likwidację majątku dłużnika stosować przepisy o umowach wzajemnych.

Stosowanie do wspomnianych umów przepisów o umowach wzajemnych stwarzać będzie możliwość optymalnego wykorzystania majątku upadłego.

Rozdział 3.

Skutki ogłoszenia upadłości co do spadków nabytych przez upadłego

Projekt nie wprowadza zasadniczych zmian co do wpływu ogłoszenia upadłości na nabywanie spadku przez upadłego. Zakładając, że cały majątek upadłego powinien służyć zaspokojeniu wierzycieli, należy - jak to dotychczas unormowano w pr.up. - przyjąć, że również i spadek nabyty w toku postępowania winien służyć temu celowi. Wyłączenie spadku winno być możliwe tylko wtedy, gdyby włączenie spadku do masy upadłości nie przyniosło korzyści wierzycielom. Na przykład, gdyby w skład spadku wchodziły wierzytelności i prawa wątpliwe co do ich istnienia albo składniki spadku były trudno zbywalne. Wyłączenie to jednak winno być wyjątkiem od reguły.

Projekt dokonuje nowej regulacji sposobu wyłączenia spadku z masy upadłości. Wyłączenia tego dokonuje sędzia-komisarz. O wyłączeniu należy obwieścić. Na wyłączenie przysługuje zażalenie. Rozwiązanie to winno lepiej chronić prawa wierzycieli przed omyłkowymi lub błędnymi wyłączeniami.

Dla uniknięcia niejasności wprowadzono też wyraźną regulację nieważności umów dotyczących spadku oraz udziału w spadku, jak również oświadczenia o odrzuceniu spadku po ogłoszeniu upadłości (art. 122).

Rozdział 4.

Wpływ ogłoszenia upadłości na stosunki majątkowe małżeńskie upadłego

Projekt przyjmuje, że ogłoszenie upadłości dłużnika pozostającego w związku małżeńskim pociąga za sobą ten skutek, iż majątek wspólny małżonków wchodzi do masy (art. 123).

Powyższy skutek powstaje bez względu na to, czy postępowanie upadłościowe jest prowadzone z możliwością zawarcia układu czy też obejmuje likwidację majątku. Regulacja taka jest konsekwencją rozwiązań przyjętych w prawie materialnym, według których majątek wspólny małżonków ma służyć na zaspokojenie wierzycieli także wtedy, gdy dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków (art. 41 k.r. i op.).

Jednocześnie w celu ochrony praw wierzycieli projekt przyjmuje, że zniesienie wspólności po ogłoszeniu upadłości jest bezskuteczne wobec masy (art. 124).

Projekt przyjmuje też jako nie budzące wątpliwości rozwiązanie przyjęte w obecnym pr.up. dotyczące wpływu ogłoszenia upadłości na umowy majątkowe małżeńskie (art. 125).

Dział III.

Bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego

Projekt przejmuje, jako nie budzące wątpliwości, rozwiązania znane dotychczasowemu prawu upadłościowemu odnoszące się do czynności prawnych upadłego z mocy prawa bezskutecznych oraz dotyczące zaskarżenia czynności upadłego.

Rozwiązania te pozwalają odzyskać mienie, które bezpośrednio przed ogłoszeniem upadłości wyszło z majątku upadłego w wyniku czynności dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli.

Projekt przyjmuje, że rozwiązania te będą miały zastosowanie nie tylko wtedy, gdy upadłość prowadzona jest w celu likwidacji majątku upadłego, lecz także, gdy prowadzona jest z możliwością zawarcia układu.

Obecne rozwiązania prawne nie obejmują wszystkich przypadków czynności upadłego, które dokonane zostały w ewidentny sposób z pokrzywdzeniem wierzycieli. Dlatego też projekt znacznie rozszerza możliwość uznania czynności prawnych upadłego za bezskuteczne. Przede wszystkim przewiduje możliwość uznania przez sędziego-komisarza za bezskuteczną wobec masy część wynagrodzenia za pracę lub za inne usługi związane z zarządzaniem upadłym przedsiębiorstwem, jeżeli jest rażąco wyższe od przeciętego wynagrodzenia za pracę tego samego rodzaju (art. 128). Osoby, które doprowadziły do niewypłacalności (lub jej nie zapobiegły) nie mogą bowiem otrzymać z masy upadłości wygórowanego wynagrodzenia. Projekt ponadto przewiduje, że za bezskuteczne będą mogły być uznane obciążenia rzeczowe dokonane bezpłatnie lub za nieproporcjonalnie niskie świadczenie. Rozszerzenie to dokonane jest w celu ochrony praw ogółu wierzycieli przed nieuczciwymi działaniami upadłego.

Projekt wyłącza z zakresu czynności, które mogą być uznane za bezskuteczne, czynności kompensowania należności upadłego w systemie płatności i systemie rozrachunku papierów wartościowych dokonane przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości. Wyłączenie to uwzględnia rozwiązania prawne zawarte w ustawie o systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych i stanowi implementację dyrektywy 98/26 WE.

Dział IV.

Wpływ ogłoszenia upadłości na zlecenia rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych

W dziale tym umieszczone są przepisy regulujące wpływ ogłoszenia upadłości na zlecenie rozrachunku w systemach płatności i w systemach rozrachunku papierów wartościowych zgodnie z ustawą z 24.08.2002 r. o systemie płatności rozrachunku papierów wartościowych (Dz.U. 123 poz. 1357), którą implementowano dyrektywę 98/26 WE dotyczącą tych rozliczeń.

Dział V.

Wpływ ogłoszenia upadłości na postępowania sądowe i administracyjne

Rozdział 1.

Wpływ ogłoszenia upadłości na inne postępowania, w razie ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu

1. Wpływ ogłoszenia upadłości na inne postępowania jest zróżnicowany w zależności od tego, czy dotyczy to postępowań rozpoznawczych, czy też egzekucyjnych.

2. Jeżeli chodzi o postępowania rozpoznawcze, to w przypadku ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, projekt przewiduje różne rozwiązania w zależności od tego, czy upadłemu pozostawiono prawo zarządu masą, czy też nie.

W pierwszym przypadku przyjęto rozwiązanie obecnie znane prawu układowemu. Jest to rozwiązanie zgodne z uprawnieniami upadłego wynikającymi z prawa do sprawowania zarządu i w praktyce nie budzi ono zastrzeżeń. W drugim wypadku proces prowadzić będzie zarządca. Jest to konsekwencja ustanowienia zarządu przymusowego .

3. Wpływ ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu na prowadzone postępowanie egzekucyjne jest zróżnicowany w zależności od tego, czy dotyczy to wierzytelności objętych układem, czy też nie.

W pierwszym wypadku egzekucja ulega zawieszeniu z mocy prawa, a sumy uzyskane w egzekucji nie są wypłacone wierzycielom - lecz przekazane masie. W postępowaniu upadłościowym z możliwością zawarcia układu, sposób zaspokojenia wierzycieli z masy reguluje układ. Stąd też prowadzenie egzekucji celem zaspokojenia należności objętej układem musi być uznane za niedopuszczalne. Przyjmując takie rozwiązanie uregulowano jednocześnie los sum wypłaconych wierzycielowi w okresie od wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości do dnia ogłoszenia tego postanowienia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Wypłacane w tym okresie sumy podlegają zaliczeniu na poczet sum uzyskanych w wyniku układu, a gdyby doszło do likwidacji masy, na poczet sum uzyskanych z podziału funduszu masy. Ratio legis takiego rozwiązania jest takie, że w tym okresie wierzyciele prowadzący egzekucję mogą nie wiedzieć o ogłoszeniu upadłości. Trudno więc, by mieli ponosić negatywne konsekwencje.

Po opublikowaniu ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym należy jednak domniemywać, że wierzycielom ogłoszenie upadłości jest znane. Jest to związane z istotą i skutkami prawnymi ogłoszeń w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Jeżeli chodzi o egzekucję wierzytelności nie objętych układem, to projekt przyjmuje, że egzekucja taka zasadniczo może być prowadzona. Sąd jednak może zawiesić taką egzekucję na okres do trzech miesięcy. Ponadto sąd może zawiesić egzekucję roszczeń o wynagrodzenie za pracę, jeżeli nie będą objęte układem. Jednak zawieszenie nie może obejmować wynagrodzenia za pracę do wysokości najniższego wynagrodzenia i nie może trwać dłużej niż trzy miesiące . Celem tego przepisu jest wstrzymanie wspomnianych wypłat na krótki okres czasu, w którym rozważane będą kwestie związane z treścią układu. Umożliwi to przeprowadzenie negocjacji w sprawie objęcia układem wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę. Rozwiązanie to jednocześnie zapewnia ochronę minimalnych praw pracowników, dla których wynagrodzenie za pracę jest z zasady jedynym źródłem utrzymania.

4. Z uwagi na charakter sądownictwa polubownego i możliwość orzekania przez sąd polubowny według zasad słuszności, projekt przyjmuje, że w razie ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu, zapis na sąd polubowny dokonany przez upadłego traci moc z dniem ogłoszenia upadłości. Dla zapewnienia ochrony praw wierzycieli celowym jest by spory były rozpoznawane przez sądy państwowe, które przy orzekaniu obowiązane są stosować prawo.

Możliwość przekazywania spraw do rozstrzygnięcia sądom polubownym winna być poddana ścisłej kontroli rady wierzycieli. W żadnym wypadku nie może się to opierać na decyzji upadłego.

Rozdział 2.

Wpływ ogłoszenia upadłości na inne postępowania, gdy ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego

1. Gdy prowadzone jest postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego, wówczas zasadą jest, że postępowanie dotyczące majątku wchodzącego w skład masy prowadzi wyłącznie syndyk. Jest to konsekwencja odebrania upadłemu zarządu nad jego majątkiem i powierzenia tego zarządu syndykowi. Projekt przyjmuje więc w tym zakresie zasadniczo rozwiązanie obecnie spotykane w pr.up. (art. 143 - 145, art. 59, 60 pr.up.). Projekt jedynie precyzuje pozycję syndyka w takim procesie przez wskazanie, że działa w imieniu własnym ale na rzecz upadłego.

2. Zmieniono jednak przepisy dotyczące wpływu ogłoszenia upadłości na postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko upadłemu.

W celu skupienia wszystkich spraw w jednym ręku, wyeliminowano jakąkolwiek możliwość prowadzenia egzekucji przeciwko masie (art. 145).

Prowadzenie takich egzekucji z reguły bowiem destrukcyjnie wpływa na samo postępowanie upadłościowe. Zaspokojenie roszczeń tych wierzycieli upadłego, którzy uzyskali tytuły egzekucyjne już po ogłoszeniu upadłości, nastąpi więc wyłącznie w postępowaniu upadłościowym.

3. Aby wyeliminować możliwości rozstrzygnięcia o majątku upadłego przez sąd polubowny, który nie jest obowiązany orzekać według przepisów prawa, ustanowiono zasadę, że zapis na sąd polubowny zawarty przez upadłego traci moc z dniem ogłoszenia upadłości (art. 146). Możliwość poddania sporu pod rozstrzygnięcie sądowi polubownemu uzależniona została od ścisłej kontroli rady wierzycieli (art. 206 ust. 1 pkt 7). Rozwiązanie to wprowadzono w celu ochrony praw wierzycieli.

Tytuł IV.

Przepisy ogólne o postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości

Dział I.

Sąd i sędzia-komisarz

Rozdział 1.

Sąd

Projekt utrzymuje obecne rozwiązanie, według którego postępowanie dotyczące niewypłacalności przedsiębiorców (tj. postępowanie upadłościowe i układowe) prowadzone jest przez sąd i sędziego-komisarza. Projekt pozostawia też co do zasady obecną relację pomiędzy sądem a sędzią-komisarzem.

Kierując się potrzebą stworzenia bardziej operatywnego systemu, projekt wprowadza jednak następujące zmiany:

a/ z przyczyn, o których była mowa wcześniej, prowadzenie postępowania powierzono sądom okręgowym,

- b/ ogranicza się zakres spraw, które są pozostawione we właściwości sądu. Według projektu po ogłoszeniu upadłości sąd będzie orzekał o pozostawieniu upadłemu zarządu własnego, o zmianie orzeczenia o ogłoszeniu upadłości oraz związanym z tą zmianą usunięciu syndyka, zarządcy i nadzorcy sądowego, o wynagrodzeniu syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy, zatwierdzenie układu, zmianie układu, uchyleniu układu, umorzeniu i ukończeniu postępowania, pozbawieniu prawa prowadzenia działalności gospodarczej, uznaniu zagranicznego postępowania upadłościowego;
- c/ wprowadza się koncentrację spraw dotyczących upadłości, zgodnie z którą wszystkie sprawy przeciwko masie z wyjątkiem spraw z zakresu prawa rodzinnego będzie prowadził sąd upadłościowy;
- d/ unormowano w sposób wyraźny charakter prawny postępowania, gdy sąd rozpoznaje zażalenie na postanowienie sędziego-komisarza. Postępowanie to będzie postępowaniem zażaleniowym;
- e/ ustanowiono jako zasadę, że sąd orzeka w składzie jednego sędziego. W składzie trzyosobowym sąd orzeka tylko w sprawach dotyczących wynagrodzenia i zwrotu wydatków syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy oraz przy rozpoznawaniu zażalenia na postanowienie sędziego - komisarza .

Rozdział 2. Sędzia-komisarz

Projekt zasadniczo przyjmuje rozwiązania obecnego pr.up. dotyczące sędziego komisarza. Usuwa jednak możliwość zlecenia funkcji sędziego-komisarza innemu sądowi rejonowemu (obecny art. 67 § 2 pr.up.). Rozwiązanie to nie sprzyjało efektywnemu prowadzeniu postępowania. Projekt ponadto rozszerza zakres spraw przyznanych sędziemu komisarzowi.

Dział II. Syndyk, zarządca, nadzorca sądowy i ich zastępcy

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Projekt przyjmuje, że majątek upadłego w razie ogłoszenia upadłości obejmującej jego likwidację zarządzany i likwidowany będzie przez syndyka.

W przypadku zaś, gdy ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu, może być zarządzany przez upadłego i wtedy ustanawiany będzie nadzorca sądowy. Jeżeli jednak pozbawiono upadłego prawa zarządu - ustanowiony będzie zarządca.

Wprowadzenie trzech różnych podmiotów tj. syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy ma przede wszystkim pełnić funkcję informacyjną wobec osób trzecich. Ich ustanowienie i działanie ułatwi określenie sytuacji prawnej upadłego i stanu postępowania upadłościowego, co ma ważne znaczenie dla pewności obrotu prawnego.

W celu podniesienia poziomu pracy syndyków, nadzorców sądowych i zarządców przewiduje się, że funkcje te pełnić będą mogły wyłącznie osoby posiadające stosowną licencję.

Projekt eliminuje instytucję znaną obecnemu pr.up. a określaną jako zarządca osobnego majątku.

Wprowadza jednolite pojęcie zastępcy tak syndyka, jak i zarządcy czy nadzorcy sądowego.

Ponadto uregulowano możliwość powoływania pełnomocnika, tak syndyka, jak i nadzorcy czy zarządcy. Kwestie te dotychczas były sporne w praktyce.

Projekt przyjmuje zasadniczo dotychczasowe rozwiązania dotyczące wynagrodzeń oraz zwrotu wydatków syndyka, nadzorcy sądowego czy zarządcy.

Uregulowano orzekanie o wynagrodzeniu syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy na wypadek ich śmierci w toku pełnienia ich funkcji. Ponadto uregulowano kwestię wynagrodzenia syndyka i zarządcy prowadzącego przedsiębiorstwo upadłego. Projekt w takim wypadku przewiduje możliwość ustanowienia wynagrodzenia do wysokości 25 % wygenerowanego zysku.

Rozwiązanie to ma stwarzać zachętę do efektywnego prowadzenia przedsiębiorstwa upadłego przez syndyka, co w sumie przyczyni się do podniesienia efektywności całego postępowania upadłościowego.

Zachowano dotychczasowe, jako nie budzące wątpliwości, zasady dotyczące sprawozdań oraz odpowiedzialności za szkodę syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy. Sprecyzowano pozycję syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy przez wskazanie, że dokonują czynności we własnym imieniu lecz na rachunek upadłego. Uregulowano odwołanie tych podmiotów, jeżeli nie pełnią należycie swych obowiązków. Dla ochrony ich praw wprowadzono zażalenie. Przyjmuje się jednak, że odwołanie będzie natychmiast skuteczne. Do czasu jego uprawomocnienia funkcję syndyka, nadzorcy sądowego czy zarządcy będzie pełnił zarządca tymczasowy.

Rozdział 2.

Syndyk

Projekt przejmuje dotychczasowe rozwiązania zawarte w pr. up. dotyczące obowiązków syndyka dotyczących objęcia w zarząd majątku upadłego przez syndyka, a także pierwszych czynności po objęciu tego zarządu, gdyż przepisy te nie budziły zastrzeżeń.

Zmiany mają charakter językowy. Dotyczą np. oznaczenia przewoźników i są dostosowane do obecnej organizacji przewozów i usług łączności.

Uregulowano też koszty przymusowego wprowadzenia syndyka w zarząd. Koszty te powinny ponieść osoby, które je spowodowały. Włączenie zaś ich w koszty upadłości byłoby niesłuszne.

Unormowano ponadto system zatrudniania i wynagradzania osób, które syndyk zatrudnia. Dotychczasowe rozwiązania były mało precyzyjne. Ponadto do pr. up. przeniesiono przepisy regulujące wypłaty pracownikom świadczeń z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i związane z tym obowiązki syndyka..

Rozdział 3.

Nadzorca sądowy

Projekt przejął zasadniczo rozwiązania dotyczące obowiązków nadzorcy sądowego, występujące obecnie w pr.ukł., gdy nadzorca ten nie zarządza majątkiem upadłego (art. 33 pr.ukł.). Rozwiązania te bowiem nie budziły zastrzeżeń. Są dostosowane do sytuacji prawnej, w której zarząd majątku pozostawia się upadłemu pod nadzorem nadzorcy.

Rozdział 4.

Zarządca

Rozwiązania proponowane w projekcie mają zapewnić sprawne wykonywanie zarządu majątkiem upadłego w postępowaniu upadłościowym prowadzonym z możliwością zawarcia układu, gdy odebrano upadłemu zarząd jego majątkiem. Przepisy te określają też granice i sposób sprawowania zarządu, co podporządkowane jest funkcji zarządcy, który ma sprawować przymusowy zarząd zasadniczo do czasu zawarcia układu. Zarząd sprawowany przez zarządcę ma przede wszystkim zabezpieczać masę upadłości przed zniszczeniem czy pogorszeniem i temu celowi służą proponowane rozwiązania.

Dział III. Uczestnicy postępowania

Rozdział 1. **Upadły**

Projekt wprowadza przepisy, które bezpośrednio regulują pozycję prawną upadłego, jako uczestnika postępowania upadłościowego. Projekt reguluje też zagadnienie zdolności prawnej upadłego i możliwość przekształcenia upadłego będącego osobą prawną lub inną jednostką organizacyjną dopuszczoną do udziału w postępowaniu. Dostosowane jest to do istoty postępowania upadłościowego.

Ponadto projekt reguluje skutek braku zdolności sądowej i procesowej upadłego, a także sytuację, gdy upadły jest osobą prawną lub inną jednostką organizacyjną i posiada braki w składzie organów uniemożliwiające jej działanie.

Wprowadzenie tych przepisów pozwoli uniknąć istotnych wątpliwości i niejasności dotyczących postępowania upadłościowego w razie braku zdolności sądowej lub procesowej upadłego, a także w razie braku organów uprawnionych do działania w sytuacji, gdy upadłym jest osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna.

Generalną zasadą przyjętą w postępowaniu cywilnym jest bowiem, że strony muszą posiadać zdolność sądową i procesową a osoby prawne także i organy uprawnione do ich reprezentowania (art. 199 k.p.c.).

Zasada ta musi również obowiązywać w postępowaniu upadłościowym przynajmniej wobec upadłego dłużnika. Proponowane rozwiązanie umożliwi sprawne usunięcie braków zdolności sądowej czy procesowej upadłego, jak również usunięcie braków w składzie organów uprawnionych do działania, przez ustanowienie kuratora dla upadłego, którego dotyczą takie braki.

Tryb ustanawiania kuratora w takim wypadku, jest określony zgodnie z zasadą koncentracji właściwości. W celu usprawnienia postępowania przekazano tę kwestię do właściwości sędziego-komisarza. Projekt ponadto reguluje uprawnienia upadłego wobec spółek, w których ma udziały lub akcje. Ponieważ do masy upadłości wchodzi tylko aktywa majątku upadłego przyjęto, że upadłemu pozostawione będą uprawnienia organizacyjne w tych spółkach .

Rozdział 2. **Wierzyciele**

Oddział 1. **Przepisy ogólne**

Projekt definiuje pojęcie wierzyciela upadłościowego oraz reguluje usuwanie braku jego zdolności sądowej i procesowej, a gdy wierzyciel jest osobą prawną lub jednostką organizacyjną dopuszczoną do działania w postępowaniu sądowym - braków w składzie organów uniemożliwiających jej działanie. Projekt przyjął, że usuwanie tych braków nie będzie obligatoryjne. Wierzyciele bowiem sami powinni dbać o swoje interesy.

Dlatego zasadą powinno być, by braki zdolności sądowej czy procesowej, a także należytej reprezentacji wierzycieli, podlegały uzupełnieniu według zasad ogólnych.

Projekt jednak ustanawia możliwości usunięcia tych braków dla potrzeb postępowania upadłościowego w sposób uproszczony wtedy, gdyby to mogło przyczynić się do usprawnienia postępowania upadłościowego. Przewiduje się, że w takim wypadku nastąpi ustanowienie kuratora dla potrzeb postępowania upadłościowego.

Oddział 2.

Zgromadzenie wierzycieli

Projekt przewiduje - wzorem rozwiązań przyjętych w dotychczasowym prawie - że organy wierzycieli, takie jak zgromadzenie wierzycieli oraz rada wierzycieli, będą miały wpływ na bieg postępowania upadłościowego.

Projekt oprócz przedstawionego już wcześniej wstępnego zgromadzenia wierzycieli, nie wprowadza zasadniczych zmian dotyczących tak składu jak i zasad działania zgromadzenia wierzycieli.

Zmiany dotyczą tylko sposobu głosowania. Projekt wyraźnie reguluje głosowanie na piśmie. Unormowano też sposób głosowania wierzycieli mających wierzytelność solidarną lub niepodzielną. Przyjęto rozwiązanie, by głosował wtedy ich wspólny pełnomocnik. Dopiero w razie braku pełnomocnika, uprawnionym do głosowania będzie zarządca ustanowiony przez sąd w trybie przepisów o zarządzie rzeczą wspólną. Ponadto wyraźnie uregulowano skutki wstrzymania się od głosu.

Projekt odmiennie też reguluje uchylanie uchwał zgromadzenia wierzycieli.

Zgodnie z zasadą koncentracji właściwości, sprawy te powierzono sędziemu-komisarzowi. Na postanowienie sędziego-komisarza służy zażalenie.

Oddział 3.

Rada wierzycieli

Projekt zasadniczo przejmuje dotychczasowe regulacje odnoszące się do rady wierzycieli znane obecnemu prawu upadłościowemu (art. 126 - 140 pr.up.). Proponuje się jednak zmiany następujących kwestii:

- a) zmiany składu rady wierzycieli na wniosek wierzycieli. Proponuje się, że zmiana ta nastąpi uchwałą zgromadzenia wierzycieli, jeżeli za zmianą wypowie się większość mająca co najmniej połowę ogólnej sumy wierzytelności (zamiast obecnych 4/5). Dotychczasowe progi były bowiem zbyt wysokie, co w praktyce wykluczało wpływ wierzycieli na kształt rady;
- b) możliwość działania wierzycieli przez pełnomocnika. Dotychczasowe wymogi zawarte w art. 127 pr.up. utrudniają działanie w radzie wierzycieli będących osobami prawnymi, które posiadają złożone struktury organizacyjne. W takich przypadkach sprawy dochodzone w postępowaniu upadłościowym najczęściej znają osoby spoza zarządu, a więc dyrektorzy oddziałów czy też kierownicy działów, z reguły działający na podstawie pełnomocnictw. Proponowane rozwiązanie umożliwi działalność tych osób w radzie wierzycieli;
- c) ustanowienie wynagrodzenia dla członków rady. Jest to konieczne, bowiem działanie w radzie wiąże się nieraz ze znacznym zaangażowaniem czasu i środków. Brak zaś wynagrodzeń zniechęca do działania;
- d) uchylanie uchwał rady przekazano zgodnie z zasadą koncentracji właściwości, do właściwości sędziego-komisarza. Nie przewiduje się jednak środka zaskarżenia postanowienia sędziego-komisarza uchylającego uchwałę.

Dział IV.

Przepisy ogólne dotyczące postępowania po ogłoszeniu upadłości

Projekt - podobnie jak to obecnie uregulowane jest w pr.up. i pr.ukł;. – przyjmuje jako zasadę, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie, do postępowania po ogłoszeniu upadłości stosuje się przepisy księgi pierwszej, części pierwszej k.p.c.

Projekt jednocześnie przejmuje z dotychczasowego pr.up. - jako nie budzące w praktyce wątpliwości - następujące rozwiązania:

a/ orzekanie na posiedzeniu niejawnym;

b/ system wysłuchania uczestników postępowania i osób trzecich oraz przeprowadzania dowodów;

c/ niestosowanie przepisów o zawieszeniu postanowienia;

d/ orzekanie w formie postanowień ;

e/ obwieszczenia, rozszerzono jednak możliwość dokonania obwieszczeń na inne sposoby, które zarządzi sędzia-komisarz np. ogłoszenie w internecie ;

f/ początek biegu terminów do zaskarżenia postanowień;

g/ deponowanie sum pieniężnych należących do masy;

h/ przeglądanie akt przez osoby zainteresowane.

Projekt natomiast zmienia zasadę dotyczącą zaskarżenia postanowień sądu oraz sędziego-komisarza i przyjmuje, że postanowienia te podlegają zaskarżeniu tylko w przypadkach wskazanych w ustawie.

Jednocześnie co do zasady wyklucza się możliwość wniesienia kasacji oraz stosowania przepisów o wznowieniu postępowania, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Takie rozwiązanie uzasadnione jest dwoma argumentami.

Po pierwsze, potrzebą usprawnienia postępowania. Wnoszenie środka zaskarżenia zawsze powoduje przewlekłość postępowania. Usprawnienie postępowania może więc nastąpić przez ograniczenie możliwości wnoszenia środków zaskarżenia.

Po wtóre, charakterem postępowania. W postępowaniu upadłościowym nie tylko podejmuje się czynności rozpoznawcze związane z ustalaniem zgłoszonych wierzytelności, lecz także dokonuje się czynności o charakterze wykonawczym obejmujące likwidację majątku upadłego, jak również i czynności związane z zawarciem układu, które mają charakter mediacyjny. Nie zachodzi więc potrzeba ustanawiania zasady, iż każde postanowienie sądu czy sędziego-komisarza podlega zaskarżeniu.

Ustanawiając zasadę, że na postanowienie sądu i sędziego-komisarza służy środek zaskarżenia tylko wtedy, gdy ustawa tak stanowi, wprowadzono jednocześnie dopuszczalność zaskarżeń w tych wszystkich sprawach, w których orzeka się o prawach uczestników postępowania. Środki odwoławcze przysługują w takich sprawach, jak np. orzekanie o wyłączeniu z masy, postanowienie w sprawie sprzeciwu na uznanie lub odmowę uznania wierzytelności , uzupełnienie i zmiana listy, uznanie przez sędziego-komisarza czynności za bezskuteczne, zatwierdzenie, uchylenie i zmiana układu, stwierdzenie wykonania układu, podział funduszków masy , pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej, uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego i ograniczenie wierzycieli zagranicznych.

Z uwagi na skutki prawne orzeczeń w przedmiocie umorzenia niezaspokojonych zobowiązań dłużnika oraz pozbawienia prawa prowadzenia działalności gospodarczej , w sprawach tych przewidziano możliwość wniesienia kasacji.

Dział V.

Koszty

Projekt definiuje pojęcie kosztów postępowania upadłościowego oraz ich skład. Kwestia ta nie była dotychczas wprost w prawie upadłościowym uregulowana co w praktyce nasuwało uzasadnione wątpliwości.

Zasady ponoszenia kosztów zostały przejęte z dotychczasowych rozwiązań znanych prawu upadłościowemu, gdyż nie budziły zastrzeżeń.

Tytuł V. Zgłoszenie i ustalanie wierzytelności

Dział I. Zgłoszenie wierzytelności

Rozdział 1. Wierzytelności podlegające zgłoszeniu

Projekt odstępuje od obowiązującej w pr.up. rygorystycznej zasady, że w postępowaniu upadłościowym uczestniczą tylko wierzyciele, którzy wierzytelności swe zgłosili. Konsekwentne stosowanie tej zasady godzi w wierzycieli słabszych, którzy nie są zorientowani w swoich prawach na tyle, by sami mogli zgłosić wierzytelność i jednocześnie są na tyle słabi ekonomicznie, że nie stać ich na fachową obsługę prawną. Ponadto dyskryminuje wierzycieli mających wierzytelności zabezpieczone przez wpis w księdze wieczystej czy innym rejestrze, a którym prawo przyznaje uprawnienia wynikające z jawności wpisu. Projekt proponuje usunięcie tych mankamentów z naszego prawa i przewiduje, że część wierzytelności będzie uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym z urzędu. Są to wierzytelności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym lub przez inny wpis w rejestrze.

Ponadto z urzędu umieszczane będą wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę, a także z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, jeżeli w dokumentach upadłego znajdują się tytuły egzekucyjne lub inne bezsporne dokumenty, z których wynikają te zobowiązania .

Rozdział 2. Zgłoszenie wierzytelności

Sama forma zgłaszania wierzytelności przejęta została z pr.up., jako nie budząca wątpliwości. Przejęto również treść zgłoszenia (obecne art. 151, 152 pr.up.).

Rozdział 3. Sprawdzenie zgłoszonych wierzytelności

Przyjęte w projekcie sprawdzenia wierzytelności wzorowane są na rozwiązaniach znanych obecnemu pr.ukł. (art. 40 pr.ukł.). Istotna zmiana dotyczy osoby sprawdzającej wierzytelności. Założeniem projektu jest by syndykami , nadzorcami sądowymi czy zarządcami były wyłącznie osoby o wysokich kwalifikacjach, zdolne do przejęcia części zadań sprawowanych obecnie przez sędziego-komisarza. Projekt przyjmuje, że przejęcie to może dotyczyć, m.in. sprawdzania oraz uznania wierzytelności.

Kierując się zasadą formalizmu procesowego, wprowadzono także większe rygory formalne dla przedsiębiorców oraz wierzycieli reprezentowanych przez adwokatów i radców prawnych. Od podmiotów tych należy oczekiwać profesjonalnego działania. Dlatego też zgłoszenia wierzytelności tych wierzycieli, jeżeli nie będą odpowiadały wymogom formalnym, będą zwracane bez wezwania do ich uzupełnienia.

Dział II. Lista wierzytelności

Rozdział 1. Ustalenie listy wierzytelności

Projekt przejmuje z obecnego pr.up. koncepcję ostatecznej listy wierzytelności zatwierdzanej przez sędziego-komisarza. Taka lista będzie orzeczeniem, którym orzeka się o istnieniu wierzytelności podlegających zaspokojeniu z masy.

Zasadniczą zmianę projekt wprowadza, jeżeli chodzi o samo ustalenie listy wierzytelności. Przewiduje się, że ustalenia tego dokonywał będzie syndyk, nadzorca sądowy albo zarządca.

Natomiast sędzia-komisarz pełnić będzie funkcję kontrolną wobec ustaleń syndyka, nadzorcy sądowego i zarządcy. Sama budowa listy, jak również zasady umieszczania na niej wierzytelności, nie ulegną zmianie.

Nowością będzie jednak uregulowanie zagadnienia zmiany osoby wierzyciela w przypadku przejścia wierzytelności na inne osoby. Kwestie te nie były dotychczas uregulowane, co budziło niejasności.

Rozdział 2. Zaskarżanie listy wierzytelności

Projekt przewiduje, że zaskarżenie listy wierzytelności nastąpi w drodze sprzeciwu. Z uwagi jednak na fakt, że ustalenia listy dokonuje syndyk, nadzorca sądowy lub zarządca, zmieni się charakter prawny sprzeciwu. Nie jest to już obecnie środek zaskarżenia orzeczeń sądowych, lecz działań syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy.

Rozdział 3. Zatwierdzenie, prostowanie i uzupełnianie listy wierzytelności

Samo zatwierdzenie listy wierzytelności, jak również i jego skutki, zostały przejęte z obecnego pr.up. jako nie nasuwające wątpliwości interpretacyjnych.

Zmieniono rozwiązania dotyczące samego wyciągu z listy wierzytelności oraz obrony upadłego po zakończeniu postępowania upadłościowego przed skutkami umieszczenia na liście wierzytelności, których upadły nie uznał, a ponadto wprowadzono instytucję zmiany na liście.

W związku z wprowadzeniem przez projekt możliwości oddłużenia upadłego zmieniono charakter listy wierzytelności. Może być tytułem egzekucyjnym tylko wtedy, gdy oddłużenie nie nastąpiło.

Jeżeli chodzi o wspomnianą wyżej obronę upadłego, to projekt przewiduje rozwiązanie zgodne z obecnym systemem środków obrony merytorycznej dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym. Zgodnie z tym systemem, po nadaniu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności środkiem obrony dłużnika jest powództwo opozycyjne z art. 840 k.p.c. i to rozwiązanie winno być również stosowane, gdy tytułem egzekucyjnym jest wyciąg z listy wierzytelności. Powództwem o ustalenie dłużnik może bronić się w naszym prawie tylko przed nadaniem klauzuli wykonalności, co również zawarto w projekcie.

Zniesiono jednak termin roczny do wytoczenia powództwa o ustalenie, że należność umieszczona na liście nie istnieje, który przewiduje obecny art. 170 pr.up., jako sprzeczny z obecną regulacją powództwa o ustalenie w prawie polskim.

Możliwość zmiany na liście przewidziano na wypadek stwierdzenia, że umieszczono na liście wierzytelności, które w całości lub części nie istnieją, albo też nie umieszczono wierzytelności, która powinna być na liście wierzytelności umieszczona z urzędu.

Proponowane rozwiązanie ma pełnić funkcje wentyla bezpieczeństwa w sytuacji, gdy przyczyna uzasadniająca zmianę na liście (obojętnie, czy zawiniona przez syndyka, nadzorcę sądowego lub zarządcę, czy też nie) ujawniła się w toku postępowania.

Tytuł VI.

Układ

Dział I.

Przepisy o ogólne

Przewidziany projektem układ różni się z sposób zasadniczy od układów dotychczas znanych prawa polskiemu.

W przepisach ogólnych uregulowano: przedmiot układu, propozycje układowe wraz z ich uzasadnieniem oraz podział wierzycieli dla celów głosowania.

1. Przedmiot układu.

Projekt przyjmuje, że układem objęte zostaną wszystkie wierzytelności dochodzone od upadłego w postępowaniu upadłościowym, z wyjątkiem roszczeń alimentacyjnych i rent za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz wierzytelności o wydanie mienia z masy jak również wierzytelności, które za zgodą sędziego-komisarza zostały spłacone oraz te, za które upadły odpowiada w związku z nabyciem spadku.

Układem nie są objęte roszczenia pracownicze oraz wierzytelności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym i hipoteką morską, chyba że wierzyciele ci wyrażą zgodę na ich objęcie układem.

Powyższe rozwiązanie pozwoli uregulować układem całościowo kwestię zadłużenia upadłego. Pozostawienie poza układem roszczeń alimentacyjnych oraz wspomnianej renty, jak również roszczeń pracowniczych, podyktowane jest potrzebą ochrony praw tych wierzycieli, z natury słabszych. Wyłączenie zaś roszczeń o wyłączenie mienia, jak również wierzytelności spadku, jest uzasadnione ich charakterem. To samo dotyczy roszczeń zabezpieczonych wspomnianymi prawami rzeczowymi.

2. Podział wierzycieli dla celów głosowania nad układem.

Zainteresowanie układem przez poszczególnych wierzycieli jest z reguły bardzo zróżnicowane. Nierzadko interesy poszczególnych wierzycieli pozostają w sprzeczności. Stąd też projekt odstępuje od obecnego rozwiązania, że wszyscy wierzyciele głosują razem.

Projekt przewiduje, że dla potrzeb głosowania nad układem, wierzycieli dzieli się na grupy, które nazwano kategoriami interesów wierzycieli. Podział wierzycieli na kategorie interesu opiera się na kryteriach obiektywnych, wynikających z charakteru wierzytelności.

Niezależnie od tego, sędzia-komisarz może innych wierzycieli (tj. wierzycieli nie będących pracownikami, udziałowcami lub akcjonariuszami albo nie posiadających wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo) umieścić na dwóch lub więcej listach, określając kryteria jakimi się kierował. W ramach tego sędzia-komisarz może więc np. wyróżnić wierzycieli dostawców czy też wierzycieli drobnych;

Głosowanie nad układem odbywać się będzie w ramach poszczególnych kategorii interesów. W ten sposób wynik głosowania odzwierciedlać będzie faktyczne zainteresowanie układem poszczególnych grup wierzycieli.

3. Propozycje układowe.

Projekt przewiduje, że propozycje układowe może złożyć obok dłużnika także wierzyciel, który wniósł o ogłoszenie upadłości, a gdy ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku upadłego, także syndyk i rada wierzycieli.

Podobnie jak to jest w obecnych rozwiązaniach prawnych, propozycje układowe powinny składać się z dwóch elementów.

Pierwszy to wskazanie sposobu restrukturyzacji zobowiązań upadłego, drugą część stanowi uzasadnienie.

Jeżeli chodzi o restrukturyzację zobowiązań, to propozycje te dla poszczególnych kategorii interesów wierzycieli muszą być równe, chyba że poszczególny wierzyciel zgodzi się na warunki mniej korzystne. Układ może także dawać korzystniejsze warunki drobnym wierzycielom.

Ponadto projekt przewiduje, że propozycje układowe, a tym samym i układ, nie mogą zmierzać do zmniejszenia ani pozbawienia pracowników płacy minimalnej. Ograniczenia te mają chronić pracowników jako wierzycieli słabszych. Projekt natomiast nie zawiera dalszych ograniczeń co do restrukturyzacji zobowiązań upadłego, czy też możliwości zaspokojenia się wierzycieli z majątku upadłego. Można to więc uczynić w każdy sposób prawnie dopuszczalny, np. przez zamianę wierzytelności na udziały czy akcje, zaspokojenie przez zarząd przymusowy, częściowe przejęcie majątku upadłego przez wierzycieli itp.

Projekt też wyraźnie reguluje układ likwidacyjny. Układ ten może przewidywać likwidację majątku upadłego w sposób odmienny niż to przewiduje obecne prawo upadłościowe, w tym także może przewidywać przejęcie majątku upadłego przez wierzycieli. Taki układ w wielu wypadkach może być przydatny dla lepszego osiągnięcia celu postępowania upadłościowego.

W uzasadnieniu propozycji układowych winny być zawarte dane, które pozwolą określić realność wykonania układu w wersji zaproponowanej propozycjami układowymi. Stworzy to gwarancję wykonania układu, w stopniu bez porównania wyższym niż obecnie. Uzasadnienie propozycji układowych pozostaje w związku z przepisami o dowodzie z opinii biegłego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Razem dadzą wierzycielom realny obraz możliwości gospodarczych przedsiębiorstwa dłużnika. Wierzyciele będą więc mieli dostatecznie dużo danych, by w uchwale podjąć racjonalną decyzję co do sposobu i realności zaspokajania ich wierzytelności w drodze układu.

Dział II.

Zawarcie i zatwierdzenie układu

1. Projekt przewiduje, że samo postępowanie w przedmiocie zawarcia i zatwierdzenia układu, tj. zwołanie zgromadzenia wierzycieli i jego przebieg, odbywać się będzie zasadniczo według tych samych reguł, które obecnie obowiązują w pr.ukł..

Zmiany zasadnicze wynikają jednak z założeń ogólnych dotyczących układu, które zostały przedstawione wyżej.

W konsekwencji zasadnicze różnice w porównaniu ze stanem obecnym dotyczą:

- a) możliwości dopuszczenia do układu mimo istnienia wierzytelności spornych,
- b) braku zgody upadłego na układ,
- c) systemu głosowania wierzycieli nad układem,
- d) odmowy zatwierdzenia układu.

2. Projekt przewiduje możliwość dopuszczenia do zawarcia układu także wtedy, gdy piętnaście procent ogólnej sumy wierzytelności jest jeszcze sporne. Rozwiązanie to ma przyspieszyć przebieg postępowania upadłościowego. Rozpoznanie spornych spraw może bowiem się przedłużać. Przewlekłość postępowania upadłościowego jest zaś zjawiskiem wysoce

negatywnym. Pozostawienie 15 % spornych wierzytelności nie powinno natomiast mieć wpływu na istotę układu. Bowiemy gdyby nawet przyjąć, że sporne wierzytelności się od upadłego należą, i że wierzyciele, którym te sporne wierzytelności przysługują głosowaliby przeciwko układowi, to i tak w razie przyjęcia układu przez większość mającą 2/3 wierzytelności, większość wierzycieli głosowałaby za układem.

3. Brak zgody upadłego na układ.

Projekt przewiduje, że układ jest zawierany bez zgody upadłego. Wykluczenie zgody upadłego na układ ma uzasadnienie aksjologiczne. Upadły bowiem swym zachowaniem dopuścił do upadłości lub jej nie zapobiegł. Nie byłoby więc racjonalne, aby on miał decydować o sposobie zaspokojenia wierzycieli w drodze układu.

4. System głosowania nad układem.

Głosowanie nad układem odbywać się będzie w grupach wierzycieli podzielonych na kategorie interesów stosownie do art. 286. Układ zostanie przyjęty, jeżeli w każdej z tych kategorii za układem wypowie się większość mająca łącznie nie mniej niż dwie trzecie ogólnej sumy wierzytelności. Przy czym dopuszcza się zawarcie układu nawet mimo braku wymaganej większości w jednej z grup. W takim wypadku o zawarciu układu orzeka sędzia-komisarz. Warunkiem jednak zawarcia układu w takim wypadku jest, aby wierzyciele, którzy nie zgodzili się na układ, byli w wyniku układu zaspokojeni w wyższym stopniu niż w wypadku likwidacji majątku. Rozwiązanie to wprowadzono kierując się zasadą optymalizacji i nadrzędnego interesu wierzycieli.

5. Niedojście układu do skutku.

Projekt reguluje skutki sytuacji, gdy nie doszło do zawarcia układu lub układ nie został zatwierdzony.

W takim wypadku dalsze postępowanie upadłościowe odbywa się w drodze likwidacji masy lub zostanie umorzone.

Dział III. Skutki układu

Projekt przejmuje podstawowe skutki zawarcia układu znane prawu obecnemu tak co do podmiotowego zakresu związania układem (art. 67 pr.ukł. art. 194 cz. I. pr.up.), jak i zakresu obowiązywania układu wobec współdłużnika i poręczyciela (art. 68 pr.ukł. art. 194 § 2 pr.up.)

W porównaniu ze stanem obecnym projekt zmienia jednak sytuację wierzycieli, których wierzytelności zostały zabezpieczone rzeczowo, a które zostały objęte układem. Same zabezpieczenia pozostają w mocy, jednak układ modyfikuje zakres zabezpieczeń wierzytelności do wysokości i do warunków określonych układem. Rozwiązanie to ma na celu ochronę tych wierzycieli na wypadek uchylenia układu. Wierzyciele ci będą posiadać wtedy zabezpieczenia wierzytelności w ich pierwotnej wysokości. Dalsze skutki zawarcia układu, takie jak ukończenie postępowania, wpisy w rejestrach i księgach wieczystych, a także charakter wyciągu z listy wierzytelności i wykonanie układu przejęte zostały z obecnych rozwiązań znanych prawu up. i ukl., gdyż nie budziły one zastrzeżeń. Są dobrze dostosowane do charakteru prawnego układu.

Dział IV. Zmiana układu

Projekt przewiduje możliwość zmiany układu. Rozwiązanie to uzasadnione jest tym, iż warunki prowadzenia działalności gospodarczej po zawarciu układu mogą ulec radykalnej zmianie. W interesie wierzycieli leży więc, aby układ dostosować do tych nowych warunków.

Pewność obrotu prawnego wymaga jednak, aby zmiany te nie odbywały się zbyt często. Dlatego projekt przewiduje, że zmiana może mieć miejsce tylko raz.

Projekt w art. 299 określa podstawy żądania zmiany układu. Sama procedura zmiany układu przebiega tak jak zawarcie układu Zasadnicza zmiana dotyczy uczestnictwa wierzycieli w zgromadzeniu wierzycieli. Wyłączeni ze zgromadzenia są wierzyciele, którzy zostali w całości zaspokojeni.

Dział V. Uchylenie układu

Projekt utrzymuje instytucję uchylenia układu. W porównaniu z obecnym stanem prawnym wprowadza jednak inne podstawy uchylenia układu oraz skutki uchylenia. Przewiduje się, że podstawą uchylenia będzie nie tylko niewykonywanie układu przez upadłego, lecz także działanie na szkodę wierzycieli i sytuacja, gdy jest oczywiste, że upadły nie zaspokoi wierzycieli.

Uchylenie układu w tych wypadkach jest uzasadnione tym, że układ nie spełnia swej funkcji.

Jako skutek uchylenia układu projekt przewiduje, że sąd podejmie postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku upadłego.

Jest to uzasadnione tym, iż skoro układ nie doprowadził do zaspokojenia wierzycieli, należy wykorzystać inną zaspokojenia czyli likwidację masy upadłości.

Druza zmiana dotyczy wpływu uchylenia układu na wysokość dochodzonych roszczeń.

Projekt odstępuje od rozwiązań zawartych obecnie w art. 200 pr.up. jako krzywdzących wierzycieli i przyjmuje, że po uchyleniu układu wierzyciele dalej uczestniczą z pierwotną sumą swych wierzytelności, pomniejszonych jedynie o kwoty wypłacone w okresie obowiązywania układu, jak również o wartości uzyskane w wyniku wykonania układu. Przysługiwać im będzie jednak prawo dochodzenia odsetek do dnia uprawomocnienia się postanowienia o uchyleniu układu.

Tytuł VII. Likwidacja masy upadłości

Dział I. Przepisy ogólne

Projekt przejmuje zasady ogólne dotyczące likwidacji masy upadłości z obecnie obowiązującego prawa upadłościowego. Uściślono jednak skutki zbycia mienia dokonanego w postępowaniu upadłościowym.

Dotychczasowe bowiem rozwiązanie zawarte w art. 120 pr.up. wzbudza w praktyce wątpliwości i niejasności.

Propozycje zawarte w projekcie w pełni zrównują zbycie w postępowaniu upadłościowym ze zbyciem w postępowaniu egzekucyjnym. Z uwagi na różne sposoby zbycia w postępowaniu upadłościowym (o czym niżej), projekt precyzuje od kiedy powstają skutki takiego zbycia, a w szczególności z jaką chwilą wygasają prawa osób trzecich na zbytej nieruchomości oraz co stanowi podstawę wykreślenia tych praw z księgi wieczystej.

W związku z tym, że w postępowaniu upadłościowym likwidacja następuje przez sprzedaż, projekt przyjmuje, że wygaśnięcie praw następuje z chwilą zawarcia umowy sprzedaży, zaś podstawą do wykreślenia z ksiąg wieczystych jest prawomocny plan podziału sumy

uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości. Projekt reguluje też zbycie przedsiębiorstwa w sytuacji, gdy na jego składnikach ciążyą ograniczone prawa rzeczowe.

Proponowane rozwiązanie stara się łączyć potrzeby postępowania upadłościowego, w którym celowym jest zbycie przedsiębiorstwa w całości lub jego zorganizowanej części, jako przynoszące największe zyski, z ochroną praw osób posiadających zabezpieczenia rzeczowe na składnikach przedsiębiorstw. Prawa tych osób przy przyjętym rozwiązaniu nie są naruszone, mimo zbycia przedsiębiorstw w całości.

Dział II.

Sprzedaż przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz nieruchomości i statków morskich, wpisanych do rejestru okrętowego

Sprzedaż przedsiębiorstwa upadłego w całości będzie zasadniczą formą likwidacji masy upadłości. Na odstępianie od tej formy likwidacji wymagana będzie zgoda rady wierzycieli. Kierując się zasadą koncentracji własności, projekt zakłada, że sprzedaży dokonywać będzie syndyk.

Projekt eliminuje całkowicie sprzedaż przez komorników z uwagi na małą efektywność tej sprzedaży oraz jej wysokie koszty.

Zasadą jest, że sprzedaż prowadzona będzie według przepisów o przetargu uregulowanym według przepisów kodeksu cywilnego. Z uwagi na charakter dokonywanej czynności jest to najbardziej odpowiednie dla sprzedaży dokonywanej w postępowaniu upadłościowym.

Z uwagi na istotę przedsiębiorstwa, projekt przyjmuje, że przed sprzedażą przedsiębiorstwa powinno być ono opisane i oszacowane przez biegłego.

Projekt ponadto reguluje, że przetarg jest jawny i prowadzi go syndyk pod nadzorem sędziego-komisarza oraz że wybór oferty dokonany przez syndyka musi być zatwierdzony przez sędziego-komisarza.

Przyjęto rozwiązanie mające stworzyć gwarancje wyboru najlepszej oferty oraz gwarancje prawidłowego przeprowadzenia przetargu.

Dział III.

Sprzedaż ruchomości oraz przejęcie przez zastawnika ruchomości obciążonej zastawem rejestrowym

Projekt przyjął, że wymienione wyżej zasady dotyczące sprzedaży nieruchomości stosować się będzie także przy zbywaniu ruchomości.

Z uwagi na charakter ruchomości oraz daleko idące zróżnicowanie wartości poszczególnych ruchomości przewidziano jednak, że sędzia-komisarz może zezwolić na sprzedaż w inny sposób lub z wolnej ręki. Wybór sposobu sprzedaży pozostawiono dyskrecyjnej władzy sędziego-komisarza.

Projekt ponadto reguluje sprzedaż przedmiotu obciążonego zastawem rejestrowym, jak również likwidację ruchomości obciążonych zastawem rejestrowym w drodze przejęcia przedmiotu zastawu, gdy umowa zastawnicza na to zezwala.

Propozycja zawarta w art. 327 i 328 jest zgodna z charakterem prawnym zastawu rejestrowego oraz uwzględnia prawa zastawnika do zaspokojenia pozaegzekucyjnego. Brak podstaw do ograniczania tego prawa w sytuacji, gdy przedmiot znajduje się w posiadaniu syndyka. Sprzedaż przez syndyka nastąpi dopiero wtedy, gdy zastawca nie zaspokoi się w terminie przez sędziego-komisarza wskazanym. Ograniczenie w takim wypadku praw zastawnika jest uzasadnione potrzebą zapewnienia sprawnego postępowania upadłościowego.

Kierując się zasadą koncentracji własności, sprzedaż przez syndyka nastąpi także wtedy, gdy przedmiot znajduje się we władaniu syndyka a umowa zastawnicza przewiduje zaspokojenie przez sprzedaż pozaegzekucyjną przedmiotu zastawu tj. według art. 24 ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów. Przekazywanie do sprzedaży w tym trybie mogłoby prowadzić do przewlekłości postępowania.

Dział IV. Likwidacja wierzytelności i praw majątkowych

Projekt przejmuje - jako nie budzącą w praktyce wątpliwości - zasadę obowiązującą obecnie w pr.up. (art. 112 pr.up.), że likwidacja wierzytelności wchodzących do masy upadłości polega na ich ściągnięciu. Prawa majątkowe zaś są likwidowane przez ich wykonanie. Dopiero w razie trudności ze ściągnięciem wierzytelności czy realizacją prawa, wierzytelności i prawa podlegają zbyciu. Umożliwi to szybsze zakończenie likwidacji masy, a tym samym i przeprowadzenie postępowania upadłościowego.

Kierując się tymi samymi przesłankami co w przypadku zbycia nieruchomości i ruchomości, projekt przewiduje, że zbycie wierzytelności i praw majątkowych odbywa się według tych samych zasad co zbycie ruchomości.

Biorąc pod uwagę uprawnienia zastawnika zastawu rejestrowego, projekt przewiduje nadto, że - z przyczyn, o których była mowa przy likwidacji ruchomości - zaspokojenie zastawnika z praw majątkowych będzie mogło nastąpić przez ich przejęcie.

Tytuł VIII. Podział funduszy masy upadłości i sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo

Dział I. Przepisy ogólne

Projekt definiuje pojęcie funduszy masy oraz wyraźnie odróżnia je od sum uzyskanych ze zbycia rzeczy i praw obciążonych rzeczowo, które podlegają podziałowi według innych zasad.

Jest to konsekwencją przyjętych założeń, według których w postępowaniu upadłościowym sumy uzyskane ze zbycia rzeczy obciążonych rzeczowo powinny być przeznaczone na zaspokojenie wierzycieli, których wierzytelności były w ten sposób zabezpieczone.

Dopiero nadwyżka pozostała po zaspokojeniu tych wierzycieli powinna być przekazana do funduszy masy.

W konsekwencji tych założeń, w razie zbycia w postępowaniu upadłościowym rzeczy obciążonych rzeczowo, należy dokonać osobno podziału sumy uzyskanej ze zbycia rzeczy obciążonej, a dopiero później ostatecznego podziału funduszy masy.

Projekt reguluje też zaspokojenie w podziale funduszy masy wierzyciela spadku przyjętego do masy upadłości.

W związku z tym, iż masa upadłości odpowiada z dobrodziejstwem inwentarza, wierzytelności te umieszcza się w planie podziału tylko do wysokości wartości majątku spadkowego.

Dział II.

Kolejność zaspokojenia wierzycieli

Rozdział 1.

Przepisy ogólne

1. Projekt wprowadza dwie regulacje prawne dotyczące kolejności zaspokojenia wierzycieli w ramach podziału funduszków masy i sum uzyskanych z przedmiotów obciążonych rzeczowo.

Pierwsza dotyczy podziałów funduszków masy. Druga dotyczy kolejności zaspokojenia wierzycieli, którzy posiadają na majątku upadłego zabezpieczenie rzeczowe.

2. Jeżeli chodzi o podział funduszków masy to projekt przewiduje cztery kategorie wierzycieli, którzy podlegają zaspokojeniu z funduszków masy.

Są to:

Kategoria pierwsza. W kategorii tej podlegają zaspokojeniu koszty oraz należności powstałe z działania syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy, jak również należności: z tytułu składek na ubezpieczenie emerytalne, za pracę, rolników z tytułu umów o dostarczenie produktów, alimenty i renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci a także należności z zawartych przez upadłego umów, których wykonania zażądał syndyk, nadzorca sądowy lub zarządca, należności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy i należności, które powstały z czynności upadłego dokonanych za zgodą nadzorcy sądowego.

Kategoria druga obejmuje zobowiązania podatkowe oraz inne daniny publiczne i należności na ubezpieczenia społeczne, ale tylko za ostatni rok przed datą ogłoszenia upadłości.

W kategorii trzeciej umieszcza się inne wierzytelności.

Kategoria czwarta zaś przeznaczona jest na odsetki niezaspokojone w kategoriach wcześniejszych, kary grzywny, darowizny oraz należności z tytułu zapisów i darowizn.

3. Przyjęty podział zakłada, że zasadniczą kategorią służącą zaspokojeniu wierzycieli jest kategoria trzecia. Dwie pierwsze zaś kategorie mają charakter uprzywilejowany. Czwarta natomiast wymienia te wierzytelności, które powinny korzystać w postępowaniu upadłościowym z mniejszej ochrony.

4. Podział na kategorie uzasadniony jest charakterem dochłódzonych roszczeń. Potrzeba zachowania dwóch pierwszych kategorii uprzywilejowanych wynika z faktu, że w naszym prawie istnieją wierzytelności uprzywilejowane - przysługują one wierzycielom słabszym ekonomicznie. Są to alimenty, renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, wierzytelności pracownicze i rolników. Brak racjonalnych podstaw do ograniczania tych uprawnień w postępowaniu upadłościowym.

W pierwszej kategorii, przeznaczonej dla wierzytelności uprzywilejowanych, należy też umieścić koszty postępowania upadłościowego oraz te należności, które są następstwem działania organów prowadzących postępowanie. Przy założeniu, że koszty postępowania upadłościowego są pokrywane z masy upadłości, ich pokrycie musi mieć charakter uprzywilejowany. Wierzytelności zaś wynikłe z czynności syndyka, nadzorcy sądowego lub zarządcy muszą być traktowane tak samo jak koszty postępowania, gdyż są immanentnie z tymi kosztami związane.

Utrzymanie uprzywilejowanej kategorii drugiej związane jest nie tylko z istnieniem w naszym prawie uprzywilejowanej pozycji wspomnianych tam zobowiązań publicznych. Za utrzymaniem tej kategorii przemawia także obecnie obowiązujący system ubezpieczeń społecznych. Część bowiem tych świadczeń jest odprowadzana na indywidualne konta pracowników. Z tej racji wprowadzenie tej uprzywilejowanej kategorii służy realizacji uprawnień

emerytalnych pracowników, a więc tych wierzycieli, którzy korzystają w naszym prawie ze wzmożonej ochrony prawnej.

Kary grzywny tak sądowe jak i administracyjne, ze swej istoty mają charakter represji karnej, która winna dotyczyć dłużnika. Zaspokojenie ich nie powinno odbywać się kosztem wierzycieli. Stąd też uzasadnia to umieszczenie ich w kategorii czwartej. Umieszczenie w tej kategorii wierzytelności z tytułu darowizn i zapisów z kolei podyktowane jest tym iż wierzytelności te dotyczą wartości, które wyszły z majątku dłużnika na podstawie jego czynności prawnych. Brak argumentu natury aksjologicznej, któryby pozwalał przyjąć, że obdarowani czy zapisobiorcy, którzy nieodpłatnie uzyskali te wartości od upadłego, mieli być równo traktowani z innymi wierzycielami.

Rozdział 2.

Kolejność spłacania wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym i hipoteką morską

Projekt przewiduje, że zaspokojenie wierzycieli, których wierzytelności zostały zabezpieczone rzeczowo, nastąpi zgodnie z uprawnieniami materialnoprawnymi wynikającymi z poszczególnych ograniczonych praw rzeczowych. Zaspokojenie to zasadniczo następuje w kolejności przysługującego im pierwszeństwa.

Od tej zasady wprowadza się wyjątek, jeżeli chodzi o zaspokojenie z nieruchomości obciążonej rzeczowo, jak również ze statku morskiego wpisanego do rejestru, użytkownika wieczystego lub spółdzielczego prawa do lokalu. Projekt przewiduje, że przed wierzycielami zabezpieczonymi rzeczowo zaspokojone zostaną wierzytelności alimentacyjne oraz wierzytelności pracowników pracujących na tej nieruchomości, jednak tylko do trzech najniższych wynagrodzeń, a także renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci. Celem tego rozwiązania jest zabezpieczenie interesów tych wierzycieli, którzy są wierzycielami słabszymi.

Dział III.

Postępowanie w sprawie podziału funduszu masy

Rozdział 1.

Ustalenie planu podziału

Projekt przewiduje, iż plan podziału funduszu masy oraz sum uzyskanych z przedmiotów obciążonych rzeczowo będzie sporządzał syndyk.

Sędzia-komisarz natomiast będzie pełnił funkcje kontrolne w ramach wniesionych środków zaskarżenia. Celem tego rozwiązania jest odciążenie sędziego i sądów od czynności, które mają w dużym stopniu charakter rachunkowo-księgowy. Zakłada się również, że przez wprowadzenie wysokich wymogów co do kwalifikacji syndyka, syndycy będą zdolni do prawidłowego pełnienia tych czynności.

Rozdział 2.

Wykonanie planu podziału

Samo postępowanie w sprawie wykonania planu podziału funduszu masy przejęte zostało z obowiązującego pr.up., gdyż nie nasuwało zasadniczych zastrzeżeń.

Tytuł IX.

Zakończenie postępowania upadłościowego i jego skutki

Projekt przejmuje, co do zasady, znane obecnemu prawu upadłościowemu sposoby zakończenia postępowania upadłościowego oraz jego skutki, gdyż regulacja ta nie nasuwa zasadniczych wątpliwości. Przewiduje się jednak pewne zmiany. Są one następujące:

1/ usuwa się z naszego prawa przywileje przewidziane dla przedsiębiorstw państwowych i spółek z wyłącznym udziałem Skarbu Państwa (art. 218 §2 pr.up.), gdyż jest to sprzeczne z konstytucyjną zasadą równości podmiotów;

2/ reguluje się sytuacje, gdy upadły po zakończeniu postępowania nie odbiera ksiąg, korespondencji lub dokumentów w terminie przez syndyka wyznaczonym, jak również gdy upadły nie odbiera swego majątku.

Przewiduje się wtedy, że nieodebrany majątek zostanie na koszt upadłego zlikwidowany w trybie określonym przez sędziego-komisarza. Natomiast nieodebrana dokumentacja zostanie na koszt upadłego oddana na przechowanie.

Wprowadzenie tego przepisu jest konieczne w związku z dość częstym porzucaniem majątku przez upadłego po zakończeniu postępowania;

3/ projekt reguluje też skutki prawne w razie uchylecia postępowania upadłościowego.

Kwestie te bowiem nie były dotychczas regulowane.

Uchylenie postępowania następuje wtedy, gdy brak było podstaw do ogłoszenia upadłości. Dlatego też proponowane rozwiązania umożliwiają dłużnikowi, przynajmniej w jakimś stopniu, usunąć negatywne skutki ogłoszenia upadłości;

4/ wprowadza się możliwość oddłużenia upadłych dłużników będących osobami fizycznymi. Oddłużenie to przeprowadzał będzie sąd. Oddłużenie będzie dopuszczalne, gdy przeprowadzono likwidację całego majątku upadłego a przyczyną upadłości były nadzwyczajne okoliczności, dłużnik rzetelnie wykonywał ciężące na nim obowiązki i nie zachodziły podstawy do pozbawienia dłużnika prawa przeprowadzenia działalności gospodarczej.

Celem tego rozwiązania jest umożliwienie uczciwemu dłużnikowi nowego startu życiowego wolnego od obciążeń. Po zlikwidowaniu całego majątku, upadły nie posiada już środków na spłatę niezaspokojonych w postępowaniu upadłościowym należności.

Mógłby je spłacić jedynie z uzyskanych dochodów z własnej pracy. Te dochody z reguły nie wystarczają jednak na ich spłatę, co zniechęca dłużnika do normalnej pracy a wręcz skłania go do podejmowania działalności w szarej strefie.

Może to zrodzić szereg negatywnych konsekwencji społecznych. Oddłużenie uczciwych dłużników pozwoli uniknąć tych wszystkich negatywnych konsekwencji.

Możliwość oddłużenia stworzy też zachętę dla uczciwych przedsiębiorców do wczesnego zgłaszania wniosków o ogłoszenie upadłości, co w konsekwencji sprzyjać będzie lepszemu zaspokojeniu wierzycieli.

Tytuł X.

Postępowanie w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej

Wprowadzona do obowiązującego Prawa upadłościowego - nowelą z dnia 31.07.1997 r.- instytucja orzekania o pozbawieniu prawa prowadzenia działalności gospodarczej, niewątpliwie jest środkiem dyscyplinującym przedsiębiorców do ich rzetelnej działalności i wykonywania obowiązków ciężących na nich w postępowaniu upadłościowym. Stąd też niewątpliwie służy podniesieniu efektywności postępowania upadłościowego. Liczba spraw orzekanych w tym

trybie z roku na rok rośnie (por. A. Gnys: Sposób na nierzetelnych. Rzeczpospolita z 18.07.2000 r.).

Dlatego też projekt nie tylko że przejmuje to rozwiązanie, ale rozszerza zakres jego stosowania także na osoby, które doprowadziły do upadłości wskutek celowego działania lub rażącego niedbalstwa.

Dokonane zmiany mają zasadniczo na celu usunięcie istniejących wątpliwości i niejasności.

Projekt zachowuje zasadę, że postępowanie w sprawach o pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej, tak jak obecnie, toczy się będzie według przepisów k.p.c. o postępowaniu nieprocesowym. Projekt precyzuje jednocześnie takie kwestie jak:

- a) wszczęcie postępowania;
- b) posiedzenia sądowe (obowiązkowa rozprawa);
- c) dopuszczalność kasacji.

Projekt precyzuje ponadto sposób wszczynania tych spraw a także określa termin do ich wszczęcia.

Część druga

Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania upadłościowego

Problematyka międzynarodowego postępowania upadłościowego w dotychczasowym pr.up. jak i pr.ukł. uregulowana jest szczerkowo. Tymczasem postępująca globalizacja gospodarki światowej stwarza pilną potrzebę regulacji tego zagadnienia. Problem ten nabiera szczególnego znaczenia po wejściu w życie prawa działalności gospodarczej, które umożliwi prowadzenie na terenie Polski działalności oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych (art. 35 i n. prawa działalności gospodarczej). W takim wypadku upadłość przedsiębiorcy zagranicznego za granicą pociągnie za sobą potrzebę prowadzenia postępowania upadłościowego w Polsce.

Projekt przyjmuje rozwiązanie proponowane przez prawo modelowe UNCITRAL przyjęte w 1997 r. Ranga prawa modelowego UNCITRAL i jego funkcje międzynarodowe w pełni uzasadniają takie rozwiązanie.

Jednocześnie w projekcie zawarto odesłanie, że przepisów tego tytułu nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której Polska jest stroną, stanowi inaczej.

W związku z tym zapisem, przepisy dotyczące międzynarodowego postępowania upadłościowego zamieszczone w projekcie, po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej nie będą miały zastosowania do postępowań upadłościowych prowadzonych na terenie państw Unii Europejskiej. Postępowania te prowadzone będą zgodnie z prawem Unii Europejskiej tj. według rozporządzenia Rady Unii Europejskiej z dnia 29 maja 2000 r. (Nr 1346/2000). Oznacza to, że po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej przepisy art. 377 - 416 projektu stosować się będzie do postępowań upadłościowych prowadzonych w stosunku do podmiotów spoza Unii Europejskiej.

Warto jednak zaznaczyć, że istnieje duża zbieżność pomiędzy rozwiązaniami przyjętymi we wspomnianym rozporządzeniu Unii Europejskiej, a postanowieniami projektu. W obydwu przypadkach zasadniczym rozwiązaniem, które ma usprawnić upadłość międzynarodową (ponadgraniczną), jest instytucja uznania zagranicznego postępowania upadłościowego. Takie uznanie powoduje rozszerzenie skutków ogłoszenia upadłości na teren państwa uznającego. W wyniku uznania podmiot pełniący obowiązki syndyka ustanowionego w postępowaniu zagranicznym uzyskuje prawo do działania na terenie państwa, które dokonało uznania.

Usprawni to prowadzenie postępowania upadłościowego.

Zasadniczą różnicą pomiędzy prawem Unii Europejskiej a rozwiązaniem przyjętym w projekcie jest sposób uznania. Prawo unijne przewiduje uznanie ex lege. Natomiast w projekcie przewidziano postępowanie w sprawie uznania zagranicznego postępowania upadłościowego.

Projekt wymaga stwierdzenia, czy zagraniczne postępowanie uznano za główne (te, które są prowadzone w państwie, w którym dłużnik ma główny ośrodek działalności gospodarczej), czy za uboczne (nie mające charakteru głównego postępowania).

Podobnie jak w prawie Unii Europejskiej, projekt wprowadza też instytucję wtórnego postępowania upadłościowego, które prowadzi się wobec upadłego podmiotu zagranicznego, ale które obejmuje tylko jego majątek położony w Polsce.

Projekt reguluje też kwestie współpracy sądów polskich z sądami zagranicznymi i ich organami prowadzącymi postępowanie upadłościowe.

Tytuł I. Przepisy ogólne

Art. 377 ustanawia priorytet umów międzynarodowych, których Polska jest stroną.

Przepis następny zawiera słowniczek pojęć. Jest to niezbędne, bowiem pomiędzy poszczególnymi systemami prawnymi istnieją bardzo daleko idące różnice. Istnieje więc potrzeba określenia, które z zagranicznych postępowań sądowych czy administracyjnych jest odpowiednikiem polskiego postępowania upadłościowego, a w konsekwencji, które będzie mogło być uznane na terenie Polski. Definicje zawarte w tym artykule zgodne są z definicjami umieszczonymi w prawie modelowym UNCITRAL.

Kolejne przepisy określają uprawnienia wierzycieli zagranicznych oraz wzajemne relacje przepisów projektu do przepisów k.p.c. dotyczących międzynarodowego postępowania cywilnego.

Tytuł II. Jurysdykcja krajowa

Projekt całkowicie wyłącza możliwość ustanowienia jurysdykcji w sprawach upadłościowych na podstawie umowy. Byłoby to sprzeczne z charakterem postępowania upadłościowego.

Zastrzega też wyłączność jurysdykcji sądów polskich w tych sprawach, gdy główny ośrodek działalności gospodarczej dłużnika znajduje się w Polsce.

Tytuł III. Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych

Zgodnie z prawem modelowym UNCITRAL projekt reguluje instytucję uznania zagranicznych postępowań upadłościowych.

Uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego powoduje, że skutki zagranicznego postępowania upadłościowego rozciągną się na terytorium Polski. Oznacza to przede wszystkim, że osoba pełniąca w uznanym postępowaniu funkcje przewidziane według naszego prawa dla syndyka, zarządcy lub nadzorcy sądowego (a którą określono jako zarządcę zagraniczny) - będzie mogła wykonywać na terenie Polski swe czynności. Zakres skutków uznania jest ograniczony do skuteczności i wykonalności orzeczeń o ogłoszeniu upadłości, jak również dotyczących biegu tego postępowania, a także zawartych w nim układów. Możliwość działania zarządcy zagranicznego będzie ograniczona i poddana kontroli sądu polskiego.

Projekt przyjmuje, że uznania dokonywał będzie sąd upadłościowy, który byłby właściwy do prowadzenia postępowania upadłościowego w Polsce. Proponuje się, by do postępowania w przedmiocie uznania zagranicznych postępowań upadłościowych w sprawach nie unormowanych w art. 384 - 403, stosowano przepisy o postępowaniu w przedmiocie

ogłoszenia upadłości. Przy tym zakłada się, że postępowanie to wszczynać się będzie na wniosek zagranicznego zarządcy. Uznanie zagranicznego postępowania pociąga za sobą zawieszenie postępowań rozpoznawczych i egzekucyjnych prowadzonych wobec majątku dłużnika położonego w Polsce, dłużnik także straci prawo zarządu swym majątkiem. Zarząd nad tym majątkiem po uznaniu zagranicznego postępowania upadłościowego przejmie zarządca zagraniczny, który też przeprowadzać będzie likwidację tego majątku.

Uznanie zagranicznego postępowania upadłościowego nie będzie mieć jednak wpływu na jurysdykcję sądów polskich w sprawach upadłościowych. Jeżeli jednak zagraniczne postępowanie upadłościowe uznane zostało za główne, a w Polsce wszczęto postępowanie upadłościowe, wówczas prowadzi się je będzie jako tzw. "wtórne postępowanie upadłościowe".

Tytuł IV.

Wtórne postępowanie upadłościowe

Zgodnie z rozwiązaniem przyjętym w prawie modelowym UNCITRAL, w razie uznania na terenie Polski zagranicznego postępowania upadłościowego jako głównego, wobec mienia położonego w Polsce a należącego do upadłego można wszcząć postępowanie upadłościowe zwane w projekcie "wtórnym postępowaniem upadłościowym".

Wtórne postępowanie upadłościowe będzie miało charakter likwidacyjny. Nawet jeżeli dojdzie do układu, to będzie miał likwidacyjny charakter, zaś uzyskane w tym postępowaniu środki, po zaspokojeniu wierzycieli, przekazane zostaną do głównego postępowania upadłościowego.

Tytuł V.

Współpraca z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi

Projekt zgodnie z prawem modelowym UNCITRAL przewiduje też wprowadzenie przepisów dotyczących współpracy sądów polskich z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi.

Rozwiązania te mają usprawnić działania podejmowania w postępowaniu upadłościowym w kraju i za granicą, w celu optymalnego zaspokojenia wierzycieli.

W ramach tej współpracy sąd upadłościowy oraz sędzia-komisarz będą mogli bezpośrednio się porozumiewać z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi. Natomiast syndyk, nadzorca sądowy lub zarządca będą się porozumiewali z sądem zagranicznym oraz zarządcą zagranicznym za pośrednictwem sędziego-komisarza.

W razie zaś prowadzenia na terenie Polski dwu lub więcej zagranicznych postępowań upadłościowych sąd polski określać będzie, jaki majątek dłużnika objęty jest poszczególnymi postępowaniami.

część trzecia

Odrebne postępowania upadłościowe

Tytuł I

Postępowanie wszczęte po śmierci niewypłacalnego dłużnika

Projekt reguluje postępowanie wszczęte po śmierci niewypłacalnego dłużnika. Postępowanie to nie było dotychczas regulowane w pr.up.. Postępowanie to faktycznie dotyczy zaspokojenia wierzycieli ze spadku pozostającego po niewypłacalnym dłużniku.

W okresie uchwalania pr.up. w 1934 r. obowiązywało w Polsce kilka systemów prawa spadkowego odziedziczonych po państwach zaborczych. Stąd też kwestie te uregulowane zostały

w przepisach wprowadzających pr.up. (art. XII, XVI, XVIII, XXI przep. wp. por. M. Allerhand: Uzasadnienie projektu prawa upadłościowego. Warszawa 1935 str. 202).

Po wprowadzeniu jednolitego prawa spadkowego w 1946 r. nie wprowadzono stosownych zmian do pr.up., co stwarzało trudności w prowadzeniu postępowania upadłościowego po śmierci niewypłacalnego przedsiębiorcy.

Projekt przewiduje, że postępowanie wszczęte po śmierci niewypłacalnego dłużnika będzie prowadzone tylko wtedy, gdy wniosek o ogłoszenie upadłości złożono po śmierci dłużnika.

W sytuacji natomiast, gdy wniosek złożono za życia dłużnika, postępowanie toczy się będzie według zasad ogólnych a spadkobierca może wstąpić na miejsce dłużnika.

Postępowanie wobec spadkobierców upadłego ze swej istoty jest postępowaniem prowadzącym do zaspokojenia wierzycieli ze spadku, gdy spadkobierca nie prowadzi działalności gospodarczej. Z tej racji postępowanie to musi być prowadzone w drodze likwidacyjnej. Likwidacją objęte są aktywa spadku po niewypłacalnym dłużniku.

Projekt reguluje wpływ prowadzenia postępowania upadłościowego na ustanowienie wykonawcy testamentu oraz na zapisy i polecenia zawarte w testamencie niewypłacalnego dłużnika. Są one bezskuteczne wobec masy.

Projekt przewiduje również, że będą bezskuteczne czynności prawne upadłego dokonane na sześć miesięcy przed śmiercią, jeżeli zachodzą przyczyny bezskuteczności określone projektem. Ponadto projekt określa, że wyciąg z listy wierzytelności jest tytułem egzekucyjnym wobec spadkobierców.

Tytuł II.

Postępowanie upadłościowe wobec banków

Dział I.

Przepisy ogólne

Projekt przejmuje dotychczasowe rozwiązania dotyczące upadłości banków, które zawarte są w ustawie z 29.08.1997 r. prawo bankowe (Dz.U. 140 poz. 839 ze zm.) oraz ustawie z 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. Nr 9 poz. 131 ze zm.). Rozwiązania te wykształciły się w drodze praktyki i obecnie są dostosowane do potrzeb postępowania upadłościowego wobec banku, tak iż nie nasuwają istotnych zastrzeżeń.

Dział II.

Postępowanie upadłościowe wobec banków hipotecznych

Projekt co do zasady przejmuje rozwiązanie dotyczące upadłości banków hipotecznych zawarte w obecnym prawie upadłościowym.

Regulacja ta jest dostosowana do takiej instytucji finansowej jakim jest bank hipoteczny. Projekt jedynie dostosowuje te rozwiązania do obecnej regulacji banków hipotecznych zawartej w ustawie z dnia 29.08.1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych (Dz. U. Nr 140 poz. 940 ze zm.).

Dział III.

Postępowanie upadłościowe wobec banków i instytucji kredytowych mających siedzibę w państwach członkowskich Unii Europejskiej

Przepisy niniejszego działu stanowią implementację dyrektywy 2001/24/EC z 4.04.2001 r. dotyczącej reorganizacji i upadłości instytucji kredytowych w jej części dotyczącej reorganizacji i likwidacji dokonywanej w toku postępowania upadłościowego.

Rozdział I. Przepisy ogólne

Przepisy te określają zakres podmiotowy i przedmiotowy stosowania przepisów niniejszego działu, zawierają definicje odpowiadające definicjom zawartym w art. 1 i 2 wspomnianej dyrektywy, stosują wyrażoną w dyrektywie zasadę uznania ex lege postępowań upadłościowych, układowych i im podobnych, jeżeli wszczęte zostały na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej oraz wykluczają jurysdykcję sądów polskich w wymienionych sprawach co jest zgodne z art. 9 dyrektywy.

Rozdział II. Postępowanie

W przepisach tych implementowano zawarte we wspomnianej wyżej dyrektywie obowiązki powiadomienia o ogłoszeniu upadłości, wezwanie wierzycieli do zgłoszenia wierzytelności, uprawnienia zarządcy zagranicznego.

Rozdział III. Prawo właściwe

W rozdziale tym zamieszczono normy kolizyjne. Ich treść odpowiada postanowieniom art. 10. 20 - 31 wspomnianej dyrektywy.

Tytuł III. Postępowanie upadłościowe wobec zakładów ubezpieczeń

Dział I. Przepisy ogólne

Przepisy te co do zasady powtarzają rozwiązania dotyczące upadłości zakładów ubezpieczeń zawarte obecnie w ustawie z 28.07.1990 o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. 1996 r. Nr 11 poz. 62 ze zm.), gdyż ich stosowanie nie nasuwa zasadniczych zastrzeżeń.

Dział II. Postępowanie upadłościowe wobec zakładów ubezpieczeń oraz ich oddziałów mających siedzibę w państwach członkowskich Unii Europejskiej

Przepisy te stanowią implementację dyrektywy 2001/17/EC z 19.03.2001 r. o reorganizacji i upadłości zakładów ubezpieczeniowych, w tej części, która dotyczy postępowania upadłościowego. W związku z identycznością szeregu rozwiązań zawartych w tej dyrektywie z rozwiązaniami zawartymi w dyrektywie 2001/24/EC dotyczącej reorganizacji i upadłości banków i instytucji kredytowych oraz implementacją postanowień dyrektywy 2001/24/EC w dziale III, tytułu II, części III projektu w art. 488 zamieszczono odesłanie do tych przepisów, które zawierają rozwiązania zgodne z dyrektywą 2001/17/EC.

Ponadto w art. 483 zamieszczono słownik pojęć zgodny z postanowieniami tej dyrektywy.

Tytuł IV.

Postępowanie upadłościowe dotyczące podmiotów emitujących obligacje

Przy regulacji postępowania upadłościowego wobec emitentów obligacji, projekt przyjmuje rozwiązanie znane obecnemu pr.up. (art. 227 - 229 pr.up.). Dostosowano je jednak do materialnoprawnych rozwiązań przyjętych w ustawie z dnia 29.06.1995 r. o obligacjach (Dz.U. 2001 r. Nr 120 poz. 1300).

Część czwarta

Postępowanie naprawcze w razie zagrożenia niewypłacalnością

Uregulowane w Części czwartej projektu postępowanie naprawcze będzie stanowić szczególne postępowanie oparte na zasadzie szybkości działania, a więc o charakterze interwencyjnym, prowadzonego w zasadzie przez samego zadłużonego przedsiębiorcę, przy czym ma ono na celu wyłącznie naprawę kondycji przedsiębiorcy, tak aby przywrócić mu długookresową zdolność do konkutowania na rynku.

Założeniem jest, że postępowanie naprawcze będą mogli prowadzić jedynie przedsiębiorcy, którzy jeszcze na bieżąco spłacają swoje zobowiązania, ale ich sytuacja ekonomiczna jest tak trudna, że w niedługim czasie ewidentnie staną się niewypłacalni.

Warunkiem przeprowadzenia postępowania naprawczego jest przedłożenie przed przedsiębiorcą planu naprawczego, którym ma obejmować restrukturyzację zobowiązań, majątku i zatrudnienia. Dopiero taki plan może stanowić podstawę zawarcia układu dotyczącego wierzytelności. Sąd będzie uprawniony do kontroli wykonywania całości planu naprawczego, a gdy przedsiębiorca nie będzie go realizował sąd będzie mógł uchylić układ.

Postępowanie naprawcze zostało przewidziane dla przedsiębiorców wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego, a więc nie obejmie przedsiębiorców podlegających wpisowi do ewidencji działalności gospodarczej. Propozycja ograniczenia zakresu podmiotowego postępowania naprawczego jest podyktowana koniecznością ograniczenia ryzyka wdrażania postępowania naprawczego przez drobnych przedsiębiorców, wyłącznie w celu okresowego odwleczenia płacenia długów i obciążania odsetkami. Dla tych przedsiębiorców tj. będących osobami fizycznymi, wprowadzony został, omówiony wcześniej inny instrument, a mianowicie oddłużenia po ukończeniu upadłości.

Część piąta

Przepisy karne

Projekt przyjmuje, że działania dłużnika, a także innych osób, które utrudniają wszczęcie i prowadzenie postępowania upadłościowego, powinny pociągać za sobą odpowiedzialność karną. Zachowanie utrudniające zaspokojenie wierzycieli w postępowaniu upadłościowym godzi bowiem w sam porządek gospodarczy.

Są to więc zachowania, które powinny być zabronione pod groźbą kary.

Za takie czyny projekt przyjmuje podanie przez dłużnika nieprawdziwych danych we wniosku o ogłoszenie upadłości, jak również podanie przez osoby uprawnione do reprezentowania dłużnika będącego spółką handlową lub osoby prawnej, nieprawdziwych danych co do stanu majątku dłużnika.

Ponadto projekt proponuje, aby czynem karalnym było niewydanie przez wspomniane wyżej osoby po ogłoszeniu upadłości całego majątku wchodzącego do masy upadłości oraz ksiąg i innych dokumentów dotyczących upadłego, jak również nieudzielenie syndykowi lub sędziemu-komisarzowi informacji dotyczących majątku upadłego.

Część szósta

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepisy końcowe

Dział I.

Zmiany w przepisach obowiązujących

Obowiązująca obecnie regulacja dotycząca działalności gospodarczej wspólników spółki cywilnej i co za tym idzie ich upadłość rodzi potrzebę regulacji prawnej skutków takiej upadłości na umowę spółki cywilnej.

Przyjęto, iż konsekwencja w postaci rozwiązania spółki najbardziej odpowiada potrzebom postępowania upadłościowego.

Projekt proponuje też dokonanie zmiany art. 174 §1 pkt. 4 k.p.c., regulującego w k.p.c. wpływ ogłoszenia upadłości na bieg postępowania cywilnego dotyczącego masy upadłości. Dotychczasowa jego redakcja była niejasna. Użyty w art. 174 §1 pkt. 4 k.p.c. termin “wszczenie postępowania upadłościowego” jest terminem nieprecyzyjnym. Dlatego zastąpiono go zwrotem precyzyjnym “ogłoszono upadłość strony, a spór dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości”.

Propozycja zmian w ustawie o ochronie świadczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy i w ustawie o systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych związana jest z przeniesienia tych rozwiązań do projektu.

Proponowane zmiany prawa bankowego i ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, ustawy o działalności ubezpieczeniowej, o rachunkowości oraz o ochronie konkurencji i konsumentów mają na celu dostosowanie postanowień tych ustaw do nowych rozwiązań przyjętych w proponowanym prawie upadłościowym.

Dział II.

Przepisy przejściowe

Projekt przewiduje, że regulacja zagadnień intertemporalnych oparta zostanie na tzw. zasadzie stadiów postępowania. System ten bowiem umożliwi wprowadzenie nowych rozwiązań w zależności od etapu (stadium), na którym znajduje się postępowanie.

Jako cezurę przyjęto ogłoszenie upadłości albo otwarcie układu. Sprawy, w których ogłoszono upadłość albo otwarto układ, będą prowadzone według przepisów dotychczasowych, aż do całkowitego zakończenia postępowania. Inne sprawy będą prowadzone według przepisów projektu.

W odniesieniu do kwalifikacji syndyków, do czasu wydania odpowiedniej ustawy, zachowano w mocy rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości regulujące te kwestie.

Dział III.

Przepisy końcowe

Przepis art. 540 określa jakie dotychczasowe akty ulegają uchyleniu, a art. 541 datę wejścia w życie projektu.

Ocena skutków regulacji (OSR)

Proponowane w projekcie ustawy rozwiązania będą miały pozytywny wpływ na rynek pracy, poprzez większe możliwości zachowania przedsiębiorstwa i jego działalności zarówno w warunkach restrukturyzacji w postępowaniu naprawczym, układu zawartego w upadłości, jak i po przeprowadzeniu upadłości „likwidacyjnej”. Pozwoli to na zachowanie przy najmniej części dotychczasowych miejsc pracy w takich przedsiębiorstwach, nawet gdyby sam przedsiębiorca zakończył swoją działalność a jego zachowane przedsiębiorstwo przeszło w ręce innego przedsiębiorcy lepiej radzącego sobie na rynku.

W dalszej perspektywie wpłynie to pozytywnie na szeroko rozumianą sytuację i rozwój regionu, w którym funkcjonować będzie konkretny przedsiębiorca będący w upadłości.

W aktualnym stanie gospodarki w Polsce, znacznego zadłużenia przedsiębiorców wobec Skarbu Państwa, Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a także wierzycieli kredytujących gospodarkę i kontrahentów rynkowych wszelkie nowe rozwiązania prawne, dające szanse poprawy kondycji przedsiębiorców i wyprowadzania ich z zadłużenia, wpłynie pozytywnie na sytuację społeczną i gospodarczą.

Proponowane w projekcie rozwiązania polegające na:

- przeprowadzeniu restrukturyzacji przedsiębiorstwa w postępowaniu naprawczym,
- możliwości płynnej zmiany sposobu postępowania , przechodzenia z fazy likwidacyjnej w fazę układu i odwrotnie,
- koncentracji spraw dotyczącej upadłości w jednym sądzie, polegającej na tym, że wszystkie sprawy dotyczące upadłości – z wyjątkiem spraw z zakresu prawa rodzinnego – będzie rozpatrywał sąd upadłościowy,
- rozszerzeniu zakresu spraw przekazanych do rozstrzygania sędziemu komisarzowi zracjonalizują i przyspieszą prowadzone postępowanie sądowe wobec niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością dłużnika będącego przedsiębiorcą.

Projekt ustawy był szeroko konsultowany ze środowiskiem prawniczym (m. in. Krajowa Rada Radców Prawnych, Naczelna Rada Adwokacka, Krajowa Rada Komornicza), oraz organizacjami zrzeszającymi pracowników, pracodawców i przedsiębiorców,

- Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych,
- Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”,
- Business Center Club,
- Krajowa Izba Gospodarcza,
- Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych,
- Konfederacja Pracodawców Polskich,
- Związek Rzemiosła Polskiego,
- Naczelna Rada Zrzeszenia Handlu i Usług,
- Fundacja Małych i Średnich Przedsiębiorców.
- Ogólnopolska Federacja Stowarzyszeń Syndyków i Likwidatorów

Opinie przedstawiane przez te podmioty były aprobujące co do zasady. Natomiast kwestie dotyczące przede wszystkim wątpliwości interpretacyjnych były przedmiotem szczegółowej analizy i zostały wyjaśnione w toku uzgodnień, a nadto były brane pod uwagę w toku prac nad ostateczną wersją unormowań projektu.

Należy podkreślić, że już w fazie tworzenia projektu Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego konsultowała projektowane rozwiązania z przedstawicielami Narodowego Banku Polskiego, Związku Banków Polskich, a także przedstawiła projekt wszystkim sądom właściwym do orzekania w sprawach upadłościowych.

Dlatego też już w fazie projektowania uwzględniano sugestie tych podmiotów.

Szczególny wpływ na ostateczny kształt projektu miały obszerne i skonkretyzowane propozycje modyfikacji projektu zgłoszone przez: Narodowy Bank Polski, Związek Banków

Polskich, Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Komisję Papierów Wartościowych i Giełd oraz Komisję Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych

Na skutek tych uwag dokonano gruntownego przerehabrowania przepisów dotyczących upadłości uczestników systemów płatności i systemów rozrachunku papierów wartościowych w rozumieniu ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami, przepisów dotyczących upadłości banków oraz uwzględniono szczególne aspekty upadłości spółek publicznych (dokonując synchronizacji rozwiązań i terminologii z właściwymi dla tych zagadnień ustawami odrębnymi).

Ponadto projekt uwzględnia szereg szczegółowych uwag zgłoszonych przez środowisko syndyków.

Zostały także uwzględnione w całości uwagi Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Przyjęcie projektowanej ustawy w efekcie musi spowodować wzrost liczby spraw regulowanych jej przepisami do sądów gospodarczych. Oceniając realnie należy spodziewać się, że po upływie około 6 miesięcy od wejścia w życie ustawy, kiedy to jej przepisy zostaną przyswojone w środowiskach gospodarczych prawniczych, nastąpi wzrost zainteresowania wszystkimi nurtami postępowania objętymi projektowaną ustawą. Dla sądów będzie to oznaczało konieczność rozpoznawania znacznie większej ilości spraw upadłościowych, niż wynikałoby to ze zwykłych prognoz wzrostu. Oczekiwać zatem należy, że w 2003 r. liczba spraw upadłościowych wyniesie ponad 12 tys. we wszystkich sądach gospodarczych, co stanowić będzie podwojenie obecnej wielkości wpływu. Niezależnie od tego ostrożnie szacując, spodziewać się trzeba wpływu co najmniej połowy tej liczby, tj. 6 tys. spraw na skutek wszczęcia postępowania naprawczego, których pracochłonność jednak będzie dalece mniejsza niż w postępowaniu upadłościowym. Dla sprawnego zorganizowania postępowań sądowych z tego zakresu niezbędnym będzie skierowanie do orzekania w sprawach regulowanych projektowaną ustawą ok. 120 sędziów w skali kraju, spośród orzekających dotychczas w pozostałym zakresie spraw gospodarczych. Natomiast dla obsługi postępowań niezbędna jest dodatkowa ilość urzędników sądowych w liczbie 2,5 krotności liczby sędziów, tj. 300 urzędników. Potrzeby w tym zakresie nie mogą być zrealizowane inaczej niż przez wzrost etatów orzeczniczych w 2003 r. o ok. 120 i wzrostu o 300 zatrudnionych liczby zatrudnionych urzędników.

Dla sędziów i urzędników kierowanych do pracy w wydziałach gospodarczych konieczne będzie wyposażenie miejsc pracy i uzyskanie odpowiedniej powierzchni biurowej.

W związku z powyższym powstaną w już w 2003 r. koszty wymagające pokrycia z budżetu państwa w następującej wysokości:

- 1) wyposażenie i urządzenie stanowisk pracy, przy przyjęciu kosztu jednorazowego 6 000. zł na jedno stanowisko pracy:
 $420 \times 6\ 000 \text{ zł} = 2\ 520\ 000 \text{ zł}$,
- 2) wynagrodzenie sędziów, przy przyjęciu w 2003 r. kwoty 4 780 zł na jednego sędziego: $120 \times 12 \times 4\ 780 \text{ zł} = 6\ 883\ 200 \text{ zł}$,
- 3) wynagrodzenie urzędników wraz z pochodnymi, przy przyjęciu w 2003 r. kwoty 3 640 zł:
 $300 \times 12 \times 3\ 640 \text{ zł} = 13\ 104\ 000 \text{ zł}$
- 4) koszty roczne wynajmu powierzchni biurowej i sal rozpraw w wysokości 100 m² dla zespołu obejmującego jednego sędziego i 2,5 urzędnika w cenie 60 zł miesięcznie za 1 m²:
 $100 \times 12 \times 120 \times 60 \text{ zł} = 8\ 640\ 000 \text{ zł}$
- 5) pozapłacowe koszty utrzymania jednego stanowiska pracy w sądownictwie w skali roku, przy przyjęciu kwoty 2 000 zł rocznie:

$$420 \times 2\,000 \text{ zł} = 840\,000 \text{ zł}$$

6) koszty eksploatacyjne budynków sądowych, przy przyjęciu miesięcznego wydatku na 1 m² powierzchni wynoszącego 21 zł:

$$100 \times 120 \times 12 \times 21 \text{ zł} = 3\,024\,000 \text{ zł}$$

Ogółem zatem dla maksymalnego zabezpieczenia wykonania ustawy niezbędne będzie pozyskanie środków z budżetu państwa w wysokości:

2 520 000
6 883 200
13 104 000
8 640 000
840 000
3 024 000
<hr/>
35 011 200

Z powyższej sumy kosztów będą obciążać lata następne wszystkie pozycje z wyjątkiem kwoty 2 520 000 zł (poz. 1), występujące jednorazowo.

W wydatki wymagające pokrycia z budżetu państwa nie zostały uwzględnione przy przygotowywaniu projektu budżetu sądownictwa powszechnego na 2003 r.